

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

Фемінітиви-неологізми та їх гендерно-нейтральні еквіваленти у сучасній англійській мові: перекладацький аспект

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології ____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПР.м-11

Втюрина Анастасія Андріївна

Науковий керівник:

кандидат філол. наук, доцент.

Чуланова Галина Валеріївна

Суми 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФЕМІНІТИВІВ-НЕОЛОГІЗМІВ	6
1.1 Гендерна лінгвістика як наука.....	6
1.2 Фемінітиви в аспекті неології	11
1.3 Розвиток фемінітивів у сучасній англійській мові.....	16
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2 ОСНОВНІ СПОСОБИ УТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ-НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	23
2.1 Способи утворення фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.....	23
2.2 Особливості функціонування фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.....	27
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3 ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФЕМІНІТИВІВ-НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	38
3.1 Особливості використання фемінітивів-неологізмів у мові ЗМІ.....	38
3.2 Аналіз лінгвістичних особливостей фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.....	46
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	59

ВСТУП

Мова являє собою систему, що активно змінюється, яка знаходиться в безперервному зв'язку з соціальною сферою життя людей. Отже, кожна вагома подія у цій галузі супроводжується відповідними перетвореннями у мові. У світі спостерігається повсюдне зростання рівноправності чоловіків та жінок, ведеться активна боротьба з дискримінацією і підтримується зміцнення ролі жінки у всіх сферах діяльності суспільства. Відповідно виникає потреба рівною мірою репрезентувати чоловіка і жінку в мові, в усуненні мовного сексизму, заснованого на уявленні чоловічого граматичного роду первинним, а жіночого вторинним.

Кожна мова має свій широкий інструментарій для реалізації концепту «гендерна рівність». При вивченні репрезентації гендерної рівності у мові необхідно також враховувати мовну ситуацію та мовну політику країни. Найчастіше аналіз цих чинників багато в чому пояснює виникнення гендерної асиметрії чи, навпаки, її відсутність. Актуальність подібного дослідження зумовлена зростаючим інтересом лінгвістів до вивчення ідентифікації та репрезентації гендера в мові, що набирає популярності шляхом боротьби за права жінок, необхідністю проведення реформістської мовної політики з метою усунення гендерної асиметрії та дискримінації жінок.

У суспільства формується запит на нову мовну реальність, що включає всіх учасників товариства. Теоретичні дослідження про фемінітиви вкрай нечисленні, цей термін можна знайти лише у наукових працях останніх років. Проте роботи на цю тематику мають високий ступінь актуальності, активно дискутуються як серед наукової спільноти, і серед носіїв мови.

У зв'язку з розвитком сучасних технологій, нових реалій більшість комунікації здійснюється у мережі Інтернет, люди знайомляться з новинами також через Інтернет. З цієї причини саме мережа Інтернет стає майданчиком виявлення актуальних мовних змін. Тому особливий інтерес представляє

провести дослідження з метою виявити особливості вживання та функціонування англомовних фемінітивів-неологізмів у ЗМІ.

Таким чином, тема нашої магістерської роботи «Фемінітиви-неологізми в сучасній англійській мові» є **актуальною**.

Аналіз літератури засвідчив, що проблемою аналізу фемінітивів займалися, як вітчизняні так і зарубіжні вчені, такі як: Архангельська А. Н., Беловольченко Г., Варикаша М., Вербовська М., Гапон Н., Малюга Н. М., Миронова Н., Сидоренко Н., Шпітько І. М., Butler J., Cameron D., Dietrich M., Jespersen O.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі функціонування фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

1. Розглянути гендерну лінгвістику як науку.
2. Описати фемінітиви в аспекті неології.
3. Охарактеризувати розвиток фемінітивів у сучасній англійській мові.
4. Дослідити способи утворення фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.
5. Описати особливості функціонування фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.
6. Проаналізувати особливості використання фемінітивів-неологізмів у мові ЗМІ.
7. Проаналізувати лінгвістичні особливості фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.

Об'єктом роботи є фемінітиви-неологізми.

Предметом роботи є функціонування фемінітивів-неологізмів у мові ЗМІ.

Методи дослідження. У роботі були використані такі методи: лінгвістичний аналіз; метод порівняльного аналізу; метод контекстуального аналізу; метод суцільної вибірки фемінітивів.

Наукова новизна нашої роботи полягає в комплексному розгляді особливостей використання фемінітивів-неологізмів у мові ЗМІ.

Теоретична значущість полягає у систематизації теоретичних основ функціонування фемінітивів-неологізмів у мові ЗМІ.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані при розробці лекційних та практичних курсів з лексикології англійської мови, стилістики англійської мови.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФЕМІНІТИВІВ-НЕОЛОГІЗМІВ

1.1 Гендерна лінгвістика як наука

Гендерна лінгвістика виникла на стику наук про мовознавство та гендерних досліджень і має тісні зв'язки з соціологією, політологією, соціо- та психолінгвістикою. Гендерна лінгвістика вивчає мову та мовленнєву поведінку за допомогою інструментів гендерології [28, с. 34]. У центрі уваги гендерних досліджень – стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі якості, мовленнєву поведінку індивідів у зв'язку з їх приналежністю до тієї чи іншої статі, репрезентацію категорії статі в мові, наявність гендерної асиметрії тощо.

Вперше роздуми про співвідношення мови і статі виникли ще в античні часи під час осмислення категорії статі. Найдавнішою і тривалий час єдиною гіпотезою про причини функціонування категорії роду в мові була символічно-семантична теорія. Представниками символіко-семантичної теорії були такі вчені, як Я. Грімм, В. Гумбольдт. Її прихильники вважали, що граматичний рід виник під впливом природного поділу, тобто наявності людей різної статі [22, с. 8]. Але, зауважимо, що ця теорія перестала бути єдиною вірною, після відкриття мов, в яких відсутня категорія роду. Проте незмінним залишається визнання того, що сама категорія гендеру здатна впливати на сприйняття людиною відповідних слів і понять.

З часів Я. Грімма, В. Гумбольдта гендерні дослідження придбали іншу форму. На початку ХХ ст. тема відображення статі в мові привернула увагу лінгвістів зі світовим ім'ям О. Есперсена, Е. Сепіра, Ф. Маутнера, які заснували ряд напрямків у мовознавстві в ХХ ст. Дослідники почали розглядати мову в контексті з суспільством і людиною, яка знаходиться в ньому, стали розвиватися нові галузі в лінгвістиці: соціолінгвістика, психолінгвістика, нейролінгвістика. Також необхідно відзначити, що в цей

період стали вивчатися відмінності між чоловічими і жіночими варіантами європейських мов: німецької, англійського, французького [17, с. 122].

Праця Ф. Маутнера, присвячена критиці мови, в якій він описує відмінності в мові носіїв мови, зумовлені статтю людей [45]. У своїй роботі Ф. Маутнер вказує на гендерні відмінності, властиві німецькій мові, і пояснює ці відмінності соціальними та історичними причинами. Вчений також виявляє і пояснює особливості чоловічої та жіночої поведінки і співвідносить гендерну варіативність із соціальними факторами. Вчений дотримувався точки зору, що поява «жіночої мови» пов'язана з історичними традиціями античного театру, де жіночі ролі втілювали чоловіки. Лише коли жінкам дозволено було виступати, суспільство прийняло жіночий варіант мови [45, с. 52].

Е. Сепір досліджує мовні відмінності, що відображають соціальну ідентичність в індіанських мовах: а саме стать і статус [55, с. 80]. Як зазначає Є. С. Зінов'єва, в основі відмінності Е. Сепір бачив в першу чергу фонетику і морфологію [2, с. 59].

На думку професора англійської мови О. Есперсена, жінки більш консервативні у вживанні мови [41, с. 225]. В основному вчений аналізував відомості про чоловічі і жіночі мови Карибського архіпелагу. Також О. Есперсен приходиться до висновку, що жінки частіше володіють тільки рідною мовою. Вчений проводив спостереження за спільнотами емігрантів, де одночасно зберігається рідна мова і засвоюється нова. Спостереження О. Есперсена показали, що жінки також не схильні вживати лайливі слова. Крім того, в умовах білінгвізму чоловіки засвоюють мову швидше. Однак до уваги не брався той факт, що необхідність засвоїти іноземну мову чоловіками була продиктована необхідністю працювати і спілкуватися новою мовою. У жінок, які перебувають переважно в домашній обстановці, такої необхідності не виникало.

Дослідження взаємозв'язку мови і статі носіїв зазвичай поділяють на два періоди, межею яких є 60-ті роки XX ст.:

1. Біологічний детермінізм – нерегулярні та не пов'язані дослідження, ґрунтуються переважно на спостереженні різнорідних фактів.

2. Самогендерні дослідження – широкомасштабні дослідження, зумовлені зростанням інтересу до прагматичного аспекту лінгвістики, розвитком соціолінгвістики та змінами традиційного розподілу чоловічих і жіночих ролей у суспільстві.

А. В. Кириліна також виділяє третій перехідний етап між першим і другим, який тривав з початку до середини ХХ ст. і слугував підготовчою базою для сучасних гендерних досліджень [9; 24].

Гендерній лінгвістиці передувала феміністична критика мови, або феміністична лінгвістика. Виявлені закономірності доводять наявність гендерної асиметрії в системі мови. Такий висновок трактується з позиції гіпотези лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа: мова є не лише продуктом розвитку суспільства, а й засобом формування його мислення та ментальності. Виходячи з цього, феміністична критика мови наполягає на переосмисленні та зміні мовних норм, вважаючи свідоме регулювання мови та мовної політики досить продуктивними чинниками, наприклад, у політичному дискурсі [19].

Гендерні дослідження базуються на принципі міждисциплінарності, який реалізується як на рівні вивчення конкретних проблем, так і на рівні обґрунтування гендерної асиметрії суспільного розвитку загалом. Нині гендерні дослідження проводяться у філософії, соціології, економіці, демографії, історії, антропології, психології, політології, філології та соціолінгвістиці, семіотиці, етнографії, культурології.

До сьогодні в науці немає єдиного погляду на природу гендеру. Його називають ментальними конструктами або моделями, розробленими з метою чіткішого наукового опису проблем гендеру в мові та розмежування його біологічних і соціокультурних функцій. З іншого боку, гендер розглядається як соціальна конструкція, створена суспільством, у тому числі через мову.

Хоча поняття «гендер» сьогодні визнається більшістю дослідників, існує ряд труднощів, які виникають при ознайомленні зі спеціальною літературою і пов'язані з деякими відмінностями в розумінні гендеру, порівняльною новизною цього поняття та диференціацією понять «стать» та «гендер».

Стать у контексті гендерного конструювання представлена як біологічна категорія. Гендер – це категорія процесу: навчання, «входження» в роль, оволодіння поведінковими діями, що відповідають або не відповідають певному гендерному статусу. Гендер – це концептуальна структура, особлива структура поведінкових моделей і, насамперед, структура домінування та підпорядкування, структура сфер соціального простору – публічної (чоловічої) та приватної (жіночої) [20; 21].

Суть конструкції гендеру – полярність і протиставлення. Гендерна система як така відображає асиметричні та культурні цінності та очікування, адресовані людям на основі їхньої статі. О. А. Вороніна вважає, що гендерна система – це соціально сконструйована система гендерної нерівності [7].

Концепція гендеру дозволяє нам досліджувати ширше коло питань і повному поглянути на звичне явище гендеру. Якщо аспект «стать» є значущим для аналізу семантики ряду лексичних одиниць, де гендер є компонентом значення, то гендерні дослідження в лінгвістиці охоплюють значно ширше коло питань, розглядаючи конструювання чоловічої чи жіночої ідентичності як один із параметрів мовної особистості. У цьому випадку гендер розуміється як умовна сутність, у чому полягає його головна відмінність від статі як біологічної категорії.

Співвідношення понять «стать» і «гендер» можна розкрити в лінгвістиці таким чином. Природна стать є компонентом значення лексичних одиниць, які відтворюють всі параметри особистості. Гендер відображає як процес, так і результат включення індивіда в соціально й культурно обумовлену модель маскулінності чи фемінності, прийняту в цьому суспільстві на цьому історичному етапі. Таким чином, «гендер» є більш широким поняттям, для

вивчення якого необхідно вивчати значно більшу кількість мовних явищ, ніж лише тих її одиниць, у семантику яких входить компонент «гендер» [29, с. 56].

Спостереження показують, що у спеціальній літературі українською мовою частіше вживається не сам термін «гендер», а похідні від нього: гендерні дослідження, гендерні аспекти, гендерні відносини, гендеристи, гендерологія. Слово «стать» у багатьох випадках вживається нарівні з поняттям «гендер» і дозволяє з контексту зрозуміти, в яких випадках мова йде про біологічні, а в яких – про його соціально обумовлені аспекти. У німецькій літературі існує тенденція позначати загальний напрямок дослідження терміном «гендер» і потім використовувати поняття *das (soziale) Geschlecht*.

Крім поняття «гендер» важливо визначити й інші ключові поняття, які використовуються в цій галузі лінгвістики. Гендерні стереотипи – це спрощені, схематизовані, емоційно чітко забарвлені, стійкі образи чоловіків і жінок, як правило, поширені на всіх представників певної гендерної спільноти, незалежно від особистісних характеристик тих чи інших представників. Такі стереотипи, як правило, ґрунтуються на гендерних упередженнях, сексизмі, а не на раціональних знаннях. Тому вони рідко піддаються корекції, для їх зміни потрібні значні проміжки часу, часто життя поколінь. Наслідком гендерних стереотипів є гендерна асиметрія в мові – нерівномірне представлення в мові осіб різної статі [5, с. 84].

Поняття гендерних стереотипів також пов'язане з визначеннями фемінінності (форми поведінки, які очікуються від жінок у цьому суспільстві) і маскулінності (набір соціальних уявлень, установок, характеристик поведінки, які приписуються чоловікам у поданій культурі) [40, с. 348].

У наш час на підставі проведених досліджень можна стверджувати, що практично всі мови світу є андроцентричними. Андроцентризм – глибока культурна традиція, яка зводить універсальну людську суб'єктивність до єдиної чоловічої норми, представленої як універсальна об'єктивність [25, с. 4]. Лінгвісти виділяють такі ознаки андроцентризму: ототожнення понять «чоловік» і «людина», вживання іменників чоловічого роду в невизначеному

вигляді, тобто для позначення осіб будь-якої статі, утворення іменників жіночого роду від іменників чоловічого роду, і навпаки. Андроцентризм мови зумовлений тим, що мова відображає соціальну та культурну специфіку суспільства, включаючи домінування чоловіків, велику цінність чоловіка та діяльність жінки, обмежену приватною сферою.

Під час вивчення проблеми взаємодії мови і гендеру та наявності певних особливостей чоловічої та жіночої мовленнєвої поведінки можна виділити такі основні напрямки досліджень:

- виявлення певних відмінностей мовних рівнів: фонетики, морфології, семантики та синтаксису, а також відмінностей у сфері вербальних стереотипів у сприйнятті жінок і чоловіків;

- виявлення семантичних відмінностей, які пояснюються особливостями перерозподілу соціальних функцій у суспільстві – ексклюзивний підхід, але з гендерної точки зору, пов'язаної з соціальною природою мови жінок і чоловіків;

- побудова психолінгвістичних теорій, в яких жіноча і чоловіча мови зводяться до поведінки жінок і чоловіків;

- когнітивне пояснення виявлених показників, при цьому важливо не тільки визначити частоту розбіжностей, а й встановити зв'язок з різними аспектами картини світу [17, с. 67].

На поданий момент можна стверджувати, що гендерні дослідження виникли як новий напрям у лінгвістиці, основні терміни вже визнані, емпірична база дослідження розширюється за рахунок різних мов, які ще не розглядалися в гендерному аспекті. Гендерні дослідження дають змогу повному поглянути на багато мовних явищ і процесів, надати їм більш різнобічну оцінку.

1.2 Фемінітиви в аспекті неології

Початок ХХІ століття ознаменувався появою великої кількості нових, незвичних для комунікантів мовних явищ. Одним із найяскравіших нововведень є широка популяризація фемінітивів – слів, що позначають особу жіночої статі з професійної, соціальної та релігійної приналежності [23, с. 376]. Незважаючи на те, що цей термін широко використовується, у тому числі в лінгвістичних дослідженнях, визначення терміну «фемінітив» відсутнє в лінгвістичних термінологічних словниках.

З великою ймовірністю цей термін буде закріплений у лінгвістиці, так як він дозволяє замінити досить довге термінологічне поєднання «позначення особи жіночої статі за діяльністю», а також відповідає термінологічній лінгвістичній системі.

Таким чином, фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що стосуються всіх людей незалежно від їхньої статі [28, с. 87]. Проблема формування фемінітивів у різних мовах є актуальною у зв'язку з характером антропоцентричної парадигми сучасної лінгвістики, в рамках якої значна увага приділяється гендерним факторам розвитку сучасних мов, їх андроцентризму, що обумовлює переважання чоловічого над жіночим в мові [3, с. 67]. Таке домінування сприймається як вікова мовна постпатріархальна традиція, за якою мова віддає перевагу чоловічим формам [24, с. 29].

Історично в мовах переважали найменування осіб чоловічої статі: це було пов'язано з тим, що для жінок не було місця в управлінні суспільним життям. Однак з плином часу почали з'являтися слова для номінації жінок, зайнятих в тій чи іншій професійній або громадській сфері. У даний час на використанні фемінітивів наполягають активістки феміністського руху, виступаючи проти лінгвістичної маскулінності [20, с. 376].

Зауважимо, що важливу роль у виникненні фемінітивів і їх проникнення в мову відіграв саме феміністський рух. З появою у жінок можливості займати позиції, спочатку маркованих як чоловічі, проблема позначення осіб жіночої статі з соціальної та професійної приналежності стала особливо гострою.

Зауважимо, що фемінітиви грають важливу роль в аспекті неології адже вони є новими словами і виразами, що у свою чергу відповідають поняттю неологізмів [9, с. 163]. Неологізми створюються для позначення нових понять, що з'являються в тій чи іншій культурі. Вони номінують політичні та соціальні явища, називають реалії моди (одяг, зачіски, взуття та ін.), продукти харчування. При цьому, як правило, старі слова набувають нових значень або нові слова запозичуються з мови-донора. Цікаво, що нові слова найчастіше утворюються з уже існуючого в мові лексичного і словотвірного матеріалу і відповідно є продуктивними.

Проблема формування та функціонування фемінітивів тісно пов'язана з явищем лінгвістичної політкоректності щодо використання гендерно-маркованих слів, проблемами словотвору та міжкультурних відмінностей у використанні гендерно-нейтральних та гендерно-маркованих слів.

Формування фемінітивів у різних мовах обумовлено як подібними, так і різними чинниками. Фемінітиви, що позначають професії, за рідкісними винятками є парними номінаціями чоловічого роду [6].

Формування парних фемінітивів у мовах забезпечується різними мовними засобами:

- наявністю словотворчих типів з модифікаційним дериваційним значенням жіночості у сфері утворення іменників, тобто номінацій зі значенням особи жіночої статі, мотивованих іменниками чоловічого роду зі значенням особи (*steward – stewardess*);
- формуванням складних слів (*chairman, chairwoman*);
- використанням словосполучень (*woman worker*) [12, с. 162].

У англійській є незначна кількість суфіксів з модифікаційним значенням жіночості (*-ess - waitress, -ette - usherette, -ix - administratrix, -ine - chorine*). У англійській мові модифікаційне значення «особа чоловічої статі» не виділяється у зв'язку з тим, що маскулінізми мають генералізуючу функцію, і, якщо немає необхідності підкреслити статеву приналежність особи, для

позначення особи жіночої статі використовуються відповідні іменники чоловічого роду, позбавлені вказівки на статеву приналежність [41, с. 56].

Як правило, розгляд екстралінгвістичних факторів, що впливають на формування фемінітивів у різних мовах пов'язують із виникненням феміністичного руху [20, с. 197]. Фемінізм як суспільно-політична течія пройшов тривалий шлях розвитку. У цьому процесі виділяють три хвилі:

- середина XIX століття – перша половина XX століття;
- середина XX століття – вісімдесяті роки XX століття;
- дев'яності роки XX століття – до наших днів [23].

Перша хвиля фемінізму зумовила боротьбу за економічну та юридичну рівноправність жінок із чоловіками. Друга хвиля фемінізму пов'язана із прагненням жінок до здобуття незалежності та самореалізації. Постмодерністський фемінізм зробив спробу відобразити феміністичний рух не як проблему, а як онтологічний опис фемінного, який має право на життя, що дає свободу з вимогою відповідальності; у фундаменті постмодернізму коріниться актуалізація та заклик до рівноправності, орієнтований на утвердження відмінностей, а не їх ігноруванні [21; 28].

У країнах Західної Європи та США традиції ліберального фемінізму першої хвилі були згодом підкріплені виникненням явища політкоректності, яке тісно пов'язане з лінгвістичними процесами евфемізації лексики, що створює позитивну або нейтральну конотацію. Разом з тим, зазначають, що політкоректність – це швидше стратегія, тоді як евфемізми лише тактичні прийоми, за допомогою яких або дотримується, або порушується баланс взаємодії між окремими особами, групами, спільнотами [38].

Прагнення, що виникло в Європі та США, до формування політкоректної мови як результату зміни суспільної свідомості, моралі та ідеології, у тому числі і в гендерних відносинах, політкоректність стала частиною мовної політики держав, про що свідчить те, що цією проблемою займається законодавчий і представницький орган Європейського Союзу – Європарламент.

У 2008 р. Європарламент прийняв так звані «Керівні принципи гендерно-нейтральної мови» (Gender-neutral language in the European Parliament). Керівні принципи гендерно-нейтральної мови містять рекомендації щодо використання гендерно-нейтральної лексики замість гендерно-маркованої, наприклад:

- *administrator (for both genders);*
- *assistant (for both genders);*
- *author (not authoress);*
- *manager (not manageress);*
- *mayor (not mayoress);*
- *midwife (for both genders; there is no accepted alternative for male mid-wives);*
- *nurse (for both genders; avoid male nurse);*
- *police officer (not policeman/policewoman unless the officer's gender is relevant) [17, с. 56].*

Англійська мова тяжіє до політкоректності та використання гендерно нейтральних слів, що зумовлено сформованою в англомовних суспільствах суспільною ідеологією рівності на основі нівелювання у мовному вираженні гендерної маркованості понять. Ідеологія, що склалася, і моральні норми призвели до того, що вони стали основами формування мовної політики держав [38, с. 76].

Зауважимо, що вживання фемінітивів має несистемний, нерегулярний характер: мовна норма проходить через непростий процес становлення, коли має місце оказіональне вживання лексем неологізмів, які різною мірою або «приживаються» в мові, або ні. Найчастіше фемінітиви створюються з опорою на почуття мови адресанта та суб'єктивно відчувається ступінь «благозвучності» слова, а не за допомогою усвідомленого застосування моделей словотвору [5, с. 83]. При цьому особливістю неологізмів ХХІ століття є те, що поряд із традиційними неологізмами спостерігається поява

соціальних номінацій, як результату психологічних особливостей індивідуальної свідомості людини та типу її діяльності.

Таким чином, новостворені фемінітиви можна вважати не просто номінаціями, а відображенням світовідчуття, деяких аспектів самоідентифікації людини. Слід зазначити, більшість фемінітивів є дериватами від відповідних найменувань чоловічого роду.

1.3 Розвиток фемінітивів у сучасній англійській мові

Вчені відзначають, що феміністська лінгвістична реформа іде повним ходом через вимоги, пов'язані з політичною коректністю та антисексизмом. Однією з цілей феміністської теорії є розвиток мови, яка буде в повній мірі і адекватно представляти жінку.

У рамках гендерної лінгвістики існують дві основні стратегії досягнення збалансованого представлення чоловіків і жінок: гендерна нейтралізація та гендерна специфікація (або фемінізація) [30]. Перша застосовується більшою частиною в мовах, в яких немає такої категорії, як граматичний рід, а друга, в основному, застосовується у флективних мовах [10, с. 7].

Гендерна специфікація служить для репрезентації жіночої статі в мові за допомогою послідовного та симетричного гендерного маркування. В англійській мові цей процес демонструється лексико-граматичними парами, такими як *he/she*, *actor/actress*, *man/woman* та ін. Саме нейтралізація як лінгвістичний феномен стала основним лінгвістичним засобом гендерної політичної коректності. Стремління нейтралізувати мову з гендерної точки зору привело до прояву політичного дискурсу. Усні та письмові тексти, створені відповідно до принципів політичної коректності, представляють значну складність для міжмовної передачі.

Стратегія фемінізації зводиться до послідовного використання фемінітивів та обходу загального чоловічого роду. Особливо часто застосовується в професіях. Шляхами фемінізації є використання вже наявних фемінітивів (*студентка, викладачка, actress, saleswoman*) і створення нових фемінітивів (*соціологиня, авторка, doctress, engineeress*).

Як показує будь-яке дослідження департаменту праці у будь-якій точці світу професії є гендерними. І до 1980-х років іменники, які використовувалися в англійській мові для опису деяких професій, також були гендерними, такими як *fireman* – *пожежний* або *stewardess* – *стюардеса*. Феміністки в англійськомовних країнах боролися з цим переважно нейтралізацією чоловічих та жіночих професійних іменників (*fireman to firefighter* – від *пожежника* до *службовця протипожежної служби*, *stewardess to flight attendant* – від *стюардеси* до *службовця аеропорту*), а іноді і шляхом відмови від знайомого жіночого іменника на користь технічно чоловічого, але стандартного іменника (*actress to actor* – від *актриси* до *актора*) або ігнорування незнайомої жіночої форми іменника (*senatrix* – *сенаторша*) і просто використовували граматично чоловічу форму (*senator* – *сенатор*) [54].

Ці методи успішно усунули неналежні поєднання іменників, які використовувалися для опису жінок, які займали традиційно чоловічі посади, такі як *woman-doctor* – *жінка-лікар*, *woman-lawyer* – *жінка-юрист* та *woman-ambassador* – *жінка-посол*.

Існує два способи боротьби з гендерною асиметрією в мові: фемінізація та нейтралізація. Зауважимо, що категорія гендеру присутня наприклад, в українській, французькій та німецькій мовах, що означає, що вони знаходяться на шляху фемінізації; англійська мова характеризується процесом нейтралізації гендеру.

З 80-х р.ХХ ст. з ініціативи представників феміністської лінгвістики в англійській мові запроваджуються рекомендації щодо усунення гендерної асиметрії в англійській мові. У 1999 р. UNESCO випустили рекомендації – *Guidelines on Gender-Neutral Language*, – які радять замінювати слова із

суфіксами жіночого роду на гендерно-нейтральні слова: *poetess* – *poet*, *steward/stewardess* – *flight attendant, pl. cabin crew*; уникати гендерних маркерів *woman doctor* – *doctor* або використовувати їх тільки якщо це необхідно в конкретному контексті [36, с. 12].

У Рекомендаціях щодо гендерно-нейтрального використання мови Oxford Dictionary закликає замінювати основу *-man* у складових словах на гендерно-нейтральне – *person* (мн. – *people*) або інші альтернативні гендерно-нейтральні варіанти: *barman* – *bar tender* – *bar tenders*, *spokesman* – *spokesperson* – *spokespeople*. Більше того саме слово *man* щодо будь-якої людини рекомендується замінювати на *human being* [36].

Іноді автори змінюють іменники, які належать до роботи або посади, щоб вказати стать людини, яка обіймає цю посаду. Це відбувається найчастіше, коли стать людини йде врозріз із загальноприйнятими очікуваннями. Наприклад, деякі люди можуть припустити, можливо, несвідомо, що лікарі – це чоловіки, а медсестри – жінки. Фрази типу «жінка-лікар увійшла до палати» чи «чоловік-медсестра увійшов до палати» посилюють подібні припущення. Якщо тільки стать суб'єкта не є важливою для сенсу речення, її слід опустити.

Інший приклад гендерної мови в англійській: те, як використовуються звернення «Містер», «Міс» та «Місіс». «Містер» може ставитись до будь-якого чоловіка, незалежно від того, неодружений він або одружений, але «Міс» і «Місіс» визначають жінок за тим, чи одружена вона, що до недавнього часу означало визначення їх за їхніми відносинами чоловіками. Простою альтернативою при зверненні або зверненні до жінки є «Пані» (яка не вказує на сімейний стан).

У той же час ООН дотримується політики гендерної інклюзії у шести своїх офіційних мовах. Так, наприклад, у грудні 2017 року стало відомо, що службовцям Британських збройних сил рекомендували утриматися від вживання гендерно-забарвленої лексики. Так *mankind* (людство) порадили замінити на *humankind, forefathers* (предки) – на *ancestors*.

Ці приклади показують, що для гендерно-нейтральної мови далеко не завжди потрібні неологізми – іноді досить простих синонімів. В англійській мові конотація фемінітивів не надто відрізняється від конотації в українській. Гендерно-марковані іменники виявляють несерйозне чи зневажливе ставлення до жінки. Особи чоловічої статі, як правило, займають вище становище в порівнянні з особами жіночої статі: *manager* – керуючий, *manageress* – жінка, яка володіє невеликим магазином, *master* – фахівець, знавець своєї справи, а *mistress* – рукоділля, господиня будинку та ін.

У складеному слові, *lady* як перший елемент містить вказівку на жінку в незвичайній для неї ролі або невдачливу жінку: *lady-bullfighter* – леді-матадор, *lady-president* – леді – президент. Однак, варто зазначити, що складені іменники сприймаються не настільки негативно, як фемінітиви, утворені за допомогою суфіксів [26, с. 47].

Протягом останніх двох століть лінгвісти, що пропонують псевдоісторичне тлумачення категорії роду в англійській мові, наполягали на тому, що жіночий комунікативний код є похідним від чоловічого і не може служити зразком для наслідування в силу свого підлеглого стосовно мови чоловіків статусу. У якості аргументу «похідності» використовувалися теоретичні міркування про первісне значення слів в англійській мові, хибні етимологічні дефініції, твердження про зайву балакучість англійських жінок, навіть звинувачення у зайвій деталізації та точності у виборі мовних одиниць або нудотної ввічливості. Етимологічні розвідки в галузі вивчення лінгвістичних універсалій, які служать для позначення категорії роду в англійській мові, підтверджують, що в еволюції англійської гендерної парадигми протягом кількох століть домінували дослідження, орієнтовані на доказ переваг чоловічого роду порівняно з жіночим на різних рівнях [11; 13].

Категорія роду виражається в англійській мові обов'язковим співвіднесенням іменників з особистими займенниками третьої особи. Категорія ця суворо опозиційна. Вона утворена двома опозиціями, пов'язаними один з одним на ієрархічній основі. Одна опозиція функціонує у

всій сукупності іменників, поділяючи їх на одухотворені та неживі іменники. Інша опозиція функціонує в підгрупі іменників, поділяючи їх на іменники чоловічого та жіночого роду. Отже, є середній, чоловічий і жіночий рід. Багато іменників в англійській мові здатні висловлювати як жіночий, так і чоловічий рід у вигляді аналізованої займенникової кореляції. Вони називаються іменниками загального роду. Іменники можуть показати стать своєї референції лексично, або шляхом об'єднання з певними умовними словами, або шляхом суфіксальної деривації [15, с. 11].

Фактично, існує лише одна форма, що утворює жіночий рід у сучасній англійській мові – це суфікс *-ess*. Але й він використовується не так широко: *poetess – поетеса, actress – актриса, waitress – офіціантка, hostess – хостес, stewardess – стюардеса*. Також англійці мають тенденцію додавати перед посадою, яка виконує дані функції жінки, артикль *the – the Minister*.

Деякі фемінітиви в англійській мові утворюються за допомогою заміни або додавання різних суфіксів до іменника чоловічого роду, а також заміни іменника, що безпосередньо вказує на чоловіка, на іменник жіночого роду: *hero (герой) – heroine (героїня), astronaut (астронавт) – astronette (жінка-астронавт), salesman (продавець) – saleswoman (продавиця), landlord (орендодавець) – landlady (домовласниця)*.

Існують також аналітичні прийоми, такі як, додавання гендерних маркерів *male, female, man, woman, boy, girl* до гендерно нейтральних слів: *woman writer*; та суплетивізм (номінації різних основ): *woman – man, queen – king* [14, с. 118].

Таким чином, нами були розглянуті особливості розвитку фемінітивів у сучасній англійській мові. У наступному розділі проаналізуємо основні способи утворення та функціонування фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.

Висновки до розділу 1

У першому розділі магістерської роботи нами були описані теоретичні засади дослідження особливостей фемінітивів-неологізмів.

У центрі уваги гендерних досліджень – стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі якості, мовленнєву поведінку індивідів у зв'язку з їх приналежністю до тієї чи іншої статі, репрезентацію категорії статі в мові, наявність гендерної асиметрії тощо.

Гендерні дослідження базуються на принципі міждисциплінарності, який реалізується як на рівні вивчення конкретних проблем, так і на рівні обґрунтування гендерної асиметрії суспільного розвитку загалом. До сьогодні в науці немає єдиного погляду на природу гендеру. Його називають ментальними конструктами або моделями, розробленими з метою чіткішого наукового опису проблем гендеру в мові та розмежування його біологічних і соціокультурних функцій. З іншого боку, гендер розглядається як соціальна конструкція, створена суспільством, у тому числі через мову.

Стать у контексті гендерного конструювання представлена як біологічна категорія. Гендер – це категорія процесу: навчання, «входження» в роль, оволодіння поведінковими діями, що відповідають або не відповідають певному гендерному статусу. Гендер – це концептуальна структура, особлива структура поведінкових моделей і, насамперед, структура домінування та підпорядкування, структура сфер соціального простору – публічної (чоловічої) та приватної (жіночої).

Фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що стосуються всіх людей незалежно від їхньої статі. Проблема формування фемінітивів у різних мовах є актуальною у зв'язку з характером антропоцентричної парадигми сучасної лінгвістики, в рамках якої значна увага приділяється гендерним факторам розвитку сучасних мов, їх андроцентризму, що обумовлює переважання чоловічого над жіночим в мові.

Англійська мова тяжіє до політкоректності та використання гендерно нейтральних слів, що зумовлено сформованою в англійськомовних суспільствах суспільною ідеологією рівності на основі нівелювання у мовному вираженні гендерної маркованості понять. Ідеологія, що склалася, і моральні норми призвели до того, що вони стали основами формування мовної політики держав.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ СПОСОБИ УТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ-НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1 Способи утворення фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові

У сучасній англійській мові рід іменників є прихованою категорією, тобто не має формального висловлювання і виявляється лише при використанні особових займенників третьої особи однини та їх форм (*he, she; him, her; his, her*).

Будучи семантичним або «природним», рід англійських іменників означає приналежність особи або тварини до чоловічої або жіночої біологічної статі. Більшість іменників в англійській мові не несуть у собі інформації про біологічне поле особи, яке вони називають.

У давньоанглійській мові існувала система з трьох різних родів, але ця категорія розпалася в середньоанглійський період, коли разом із системою іменного відмінювання було втрачено погодження щодо роду [8, с. 17].

Кембриджська граматики англійської мови класифікує іменники за семантичною сумісністю з чоловічим, жіночим або середнім родом, яка виявляється у тому, які особові займенники третьої особи однини можуть заміщати їх і в яких поєднаннях.

Представимо цю класифікацію [29, с. 134].

1) Моногендерні іменники (*single-gender nouns*). До цієї групи належать іменники, для яких рід є лексичним: терміни спорідненості та властивості (*mother, father, son, daughter, husband, wife* тощо), деякі титули (*king, duke, count, prince* тощо) та їх кореляти жіночого роду (*queen, duchess, countess, princess*), агентні іменники з формантом *-man* (*postman, policeman, congressman*), *-woman*, а також антрополоксеми жіночого роду, утворені за допомогою суфіксації (*actress, ballerina, heroine*). Такі іменники можуть бути

антецедентом тільки для одного з займенників *he, she* та їх форм. Більшість неживих, абстрактних іменників можуть бути антецедентом лише форм займенника *it*.

2) Бігендерні іменники (dual-gender nouns).

До цієї групи належать іменники, які можуть поєднуватися:

— з займенниками *he/she* (більшість гендерно-неспецифічних) антрополоксем, *writer, parent, nurse, friend, person*);

— з займенниками *he/it* (самці різних тварин, насамперед домашні, *stallion, bull, cock*);

— із займенниками *she/it* (самки тварин, *mare, lioness, shegoat*), іноді судна (*ship, The Titanic*) та держави (*country, America*).

3) Тригендерні іменники (triple-gender nouns).

До цієї групи належать іменники, що позначають дітей або тварин, чия стать не відома або не важлива, *baby, child, infant, horse, elephant, frog*.

Суфіксальне та інше словотворення агентивних найменувань для осіб жіночої статі в сучасній англійській мові поширено через переважаючу серед носіїв тенденцію до гендерної нейтральності. Більшість людей, які спілкуються на сучасній англійській мові використовують немарковані одиниці (спочатку чоловічого роду) [7, с. 67]. Проте під час розгляду антрополоксем жіночого роду, утворених від номінацій чоловічого роду, можна спостерігати такі тенденції:

1) суфіксальне утворення (додавання суфікса до іменника чоловічого роду або заміна форманта, що означає приналежність до чоловічого роду):

-*ess* (*actor - actress, poet - poetess, prince - princess, author - authoress*);

-*stress* (*headmaster – headmistress*);

-*ine/ina* (*hero – heroine, ballet-master – ballerina*);

-*trix* (*aviator – aviatrix, administrator – administratrix*);

-*ette* (*usher - usherette, cosmonaut - cosmonette*; одне з найбільш ранніх утворень – іменник *suffragette* з нейтральним корелятом (*suffragist*);

2) аналітичне утворення:

— *he/she*-композиції – в основному використовуються для утворення найменувань тварин (*she-tiger, he-goat*), але відомі і номінації людей (*he-man* та *she-devil*);

— композиції з формантом *man/woman* (*Englishman - Englishwoman, businessman - businesswoman, chairman - chairwoman*). У зв'язку з курсом на гендерну нейтральність замість парних форм рекомендується використовувати гендерно-немарковані одиниці, *firefighter* замість *fireman/firewoman*, *chairperson* замість *chairman/chairwoman*, *flight attendant* замість *stewardess*. Ця тенденція існує не тільки щодо антрополексем, але і щодо абстрактних іменників, *humankind* замість поширеного раніше *mankind*;

— композиції з аналітичним елементом *woman/lady/female/girl* (*lady-professor, woman doctor, girl student*) [7, с. 7].

Представимо основні риси мовного андроцентризму:

— ототожнення понять «людина» та «чоловік», що веде до непомітності жінок у мовному просторі (використання *he* як нейтральний займенник, *manhood, man-made*);

— похідності жіночого статусу по відношенню до чоловічого (асиметричне пред'явлення та опис чоловічих та жіночих номінацій);

— гендерна стереотипізація (нейтральні чи позитивні конотації у чоловічих найменувань, негативні – у жіночих) [1, с. 27].

В англійській мові існує політична традиція коректності: так, протягом останніх двохсот років коректність різних найменувань регулярно переглядалася з метою виключення мовної дискримінації певних суспільних груп. Один з найвідоміших прикладів впливу політичної коректності на мовну норму – використання займенника третьої особи множини *they* як нейтральне позначення особи, чий рід невідомий або неважливий у поданому контексті [16, с. 10].

На цей момент статус *singular they* є загальноприйнятим: сучасні граматики рекомендують використовувати його, коли доречним здається

уникнути вказівки на рід, коли рід невідомий, а також із невизначеними антецедентами типу *everyone, no one, someone*.

Відмова від лексеми *man* як нейтральне позначення і компонента різних найменувань стало ще одним наслідком феміністського мовного реформування. Феміністки другої хвилі прагнули уникати в письмових текстах елемента *-man* навіть у слові *woman*, віддаючи перевагу написанню *wimmin/womyn* [4].

Серед основних рекомендацій щодо політкоректного використання англійської мови необхідно назвати також уникнення будь-яких засобів відображення гендерної бінарності (використання явних маркерів як чоловічого, і жіночого роду) в найменуваннях людей за фахом та використання титулу Ms як альтернативи формам Miss/Mrs, які сигналізують про сімейне становище жінки.

Категорія роду іменників в англійській мові – прихована категорія, що виявляється лише під час використання особистих займенників третьої особи однини в якості анафоричного відсилання. Рід у англійській мові є семантично мотивованим і означає приналежність особи або тварини, що позначається, до чоловічої або жіночої біологічної статі.

Одухотворені іменники англійської можна розділити на три групи в залежності від їх сумісності з чоловічим, жіночим або середнім родом – моногендерні, бігендерні та тригендерні.

Більшість агентивних іменників відносяться до бігендерних, тобто сумісні з чоловічим та жіночим родом. Їх використання переважає в мові більшості носіїв у зв'язку з прагненням сучасної англійської до дотримання гендерної нейтральності. Суфіксальне та аналітичне утворення антрополоксем жіночого роду не поширене, проте можна виділити кілька найбільш продуктивних моделей.

Лексичні та словотвірні кореляти чоловічого та жіночого роду в англійській мові найчастіше не є симетричними в семантико-прагматичному відношенні. Лексеми, в яких є компонент «фемінінність», можуть містити

компоненти «слабкість», «пасивність», «емоційність» та ін., що відповідають гендерним стереотипам та експектаціям.

Рекомендації щодо коректного та недискримінаційного використання англійської мови включають уникнення використання лексеми *man* і займенника *he* для нейтрального позначення особи, а також морфологічних та лексичних засобів відображення гендерної бінарності в професійних найменуваннях.

2.2 Особливості функціонування фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові

Феміністки низки західних країн виражають обурення щодо ознак гендерної дискримінації, присутніх у професійній термінології та іменниках, що позначають рід діяльності. Активістки феміністичного руху підкреслюють той факт, що професійна та спеціалізована номенклатура відображає упереджене ставлення до жінок, яке, у свою чергу, веде до непомітності жінок у поданій сфері використання мови. Насправді питання гендерної дискримінації у професійній номенклатурі безпосередньо пов'язані з дискримінацією за ознакою статі у сфері зайнятості.

Прихильники використання несексистської мови застосовують стратегії гендерної нейтралізації та гендерної специфікації (фемінізації) для досягнення своєї мети, що полягає у створенні мовної системи, що забезпечує збалансоване представництво статей.

Гендерна специфікація (фемінізація) – стратегія, яка застосовується для досягнення мовної рівності шляхом надання «непомітній статі» (у більшості випадків це жінки) видимої позиції в мові завдяки систематичному та симетричному маркуванню гендеру.

Незважаючи на те, що в англійській мові подана стратегія не має широкого застосування, використання займенників *he* та *she*, а також таких

фраз, як *policewomen and men, actors and actresses* в загальних контекстах ілюструє застосування стратегії гендерної специфікації. Стратегія гендерної нейтралізації вважається найбільш уживаною. Вона включає мінімізацію або усунення гендерно-специфічних фраз і конструкцій. Ця стратегія має на увазі гендерну нейтралізацію будь-яких морфо-синтаксичних та лексичних ознак, що маркують іменники та займенники (або інші частини мови) як маскулінні чи фемінінні [52, с. 551].

До прикладів нейтралізації в англійській мові відносяться:

1. усунення гендерних суфіксів *-ess, -ette, -(tr) ix, -enne* тощо. Наведемо приклади нижче:

Actress - Actor

Aviatrix - Aviator

Comedienne - Comedian

Conductress - Conductor

Governess – Child caretaker

Hostess – Host Manager

Poetess - Poet

Priestess - Priest

Sculptress - Sculptor

Songstress - Singer

2. виведення з вживання професіоналізмів, утворених шляхом складання основ і які включають афікси *man* і *woman, boy* або *girl*. Наведемо приклади:

Airman, airwoman - Pilot, aviator, flier, flight crew

Alderman - Council member/person

Assemblyman - Assemblyperson

Barman - Bartender

Businessman, businesswoman - Businessperson

Cameraman, camerawoman - Camera operator

Career woman - Career professional

Deliveryman - Deliverer, delivery clerk, courier

Gateman - Gate keeper, gate attendant

Guardsmen - Guard, soldier

Mailman - Letter carrier, mail carrier

Policeman - Police officer

Pressman - Press operator

3. уникнення використання *he*.

Однак на вибір основної стратегії впливають, серед іншого, екстралінгвістичні, або соціальні, аргументи. Гендерна нейтралізація спрямована на виведення гендера зі сфери професійної діяльності [52, с. 553]. Іншими словами, мета полягає у створенні суспільства, в якому біологічна стать людини не матиме значення для її професійного статусу. Прихильники стратегії фемінізації, з іншого боку, стверджують, що з соціальної точки зору ефективнішим буде досягнення лінгвістичної рівності шляхом репрезентації жінок у мові. Це дозволить показати, що кількість жінок у всіх сферах оплачуваної професійної діяльності зростає, тобто високий рівень участі жінок у трудовій діяльності має стати помітнішим завдяки застосуванню стратегії гендерної специфікації.

Зауважимо, що А. Пауелс стверджує, що запропоновані в рамках проведення цієї реформаторської ініціативи зміни виявилися ефективними. Згідно з представленим оглядом дослідження ефективності справжньої феміністської кампанії, відбулося різке скорочення використання маскулінних іменників. Значно побільшало вживання несексистських альтернатив гендерно-специфічним словам. А. Пауелс підкреслює, що в рекламних оголошеннях про найм у переважній більшості випадків гендерно-марковані слова замінювалися гендерно-нейтральними еквівалентами [53, с. 56].

Звернемося до розгляду гендерно-нейтральних звертань.

Гендерно-нейтральне звертання – це шанобливе звернення, яке не містить вказівки на гендер особи до якої звертаються, наприклад, у таких видах комунікації, як листування або представленні людей один одному. Для порівняння: традиційні форми звернення *Miss, Mrs, Ms i Mr* мають гендерно-

специфічний характер, вони вказують на стать індивідуума, а також його сімейне становище. Однак через те, що реалії особистісного самовизначення ускладнилися, виникла потреба у створенні нової форми звертання, яке не ідентифікує стать людини.

Таким чином, у середині 1970-х р. була введена у вжиток форма *Mx*, що дозволяє уникнути специфікації гендера не тільки щодо жінок і чоловіків, а й тих, хто не вписується в бінарну гендерну систему [33, с. 58]. Ця форма звертання використовується в тих випадках, коли недоречно звертатися до когось тільки по імені, наприклад, при вказівці адресата в листі *Dear Mx Jones* або представленні співрозмовників один одному. Для усунення гендерної специфічності звертань, у традиційних формах *Mr, Ms r i s* змінюються на *-x* [39, с. 136].

У наш час форму *Mx* прийняли різні місцеві ради, університети, банки, асоціації юристів, і такі державні відомства, як Національна служба охорони здоров'я Великобританії та Управління з податків та мит. Очевидно, що її використання стає все більш популярним [35].

У серпні 2015 року онлайн-ресурс OxfordDictionaries.com, розроблений видавцями Оксфордського словника англійської мови, створив словникову статтю про гендерно-нейтральну форму звернення *Mx*:

звертання, яке вживають перед прізвищем або повним ім'ям людини ті, хто бажає уникнути специфікації гендера, або ті, хто не ідентифікує себе як чоловік або жінка [51].

Гендерно-нейтральні форми звернення ще тільки набирають популярність. Активісти та прихильники реалізації цієї феміністської ініціативи з реформування мови працюють над поширенням та прийняттям альтернативних форм звернення, включаючи *Mx*. До загальноприйнятих гендерно-нейтральних форм звернення у сфері професійної діяльності належать такі форми, як *Professor, Dr (Doctor) i Rev (Reverend)*.

Одним з важливих питань, що хвилюють феміністок і прихильників гендерно-нейтральної мови, є ймовірно гендерно-нейтральне значення слова

man. Для того щоб обґрунтувати претензію до нейтральності цього слова з боку феміністок, необхідно розглянути його етимологію.

Спочатку слово *man* вживалося по відношенню як до чоловіків, так і жінок. У давньоанглійській для звернення до чоловіків існувало слово *wer*, для звернення до жінок – *wif*. Згодом *wer* вийшло з уживання, і слово *man* стали використовувати до обох статей, а іноді і тільки до чоловіків. До 18-го століття *man* практично остаточно втратило свою універсальність і вживався для звернення до чоловіків. Письменники, які хотіли використовувати слово у його старому значенні, вважали за необхідне роз'яснити свій намір. Е. Троллоп, англійський романіст Вікторіанської епохи, пише про те, що Е. Берк, описуючи Французьку революцію, використав слово *men*, вкладаючи в нього властивий давньоанглійському слову сенс. Е. Троллоп зазначає, що автору довелося робити уточнення для того, щоб читач правильно зрозумів його думку: довгий час слово *men* був загальним іменником для обох статей [49, с. 47].

Such a deplorable havoc is made in the minds of men (both sexes) in France [57].

На сьогоднішній день прийнято стверджувати, що слово *man* має як гендерно-специфічне значення, наприклад, у реченні 1, так і гендерно-нейтральне, речення 2:

1. *A man went into a bar.*

2. *Man is a primate.*

Однак феміністки зазначають, що навіть гендерно-нейтральні значення цих слів насправді не є такими. Існують приклади, які не залишають сумнівів у тому, що ці слова можуть втратити значення, що спочатку розуміється як гендерно-нейтральне. У результаті речення здаються граматично невірними:

3. *Man has two sexes; some men are female.*

4. *Man breastfeeds his young.*

Тому твердження про те, що значення слова *man* гендерно-нейтральне, є помилковим. А. Мерсьєр пропонує характеризувати значення слова *man* як гендерно-нейтральне, коли йдеться про:

- людину або людей, чия стать невідома;
- групу людей, у яких присутні представники обох статей [46].

Це пояснює, чому вживання слів *man* в 3-му і *man* в 4-му реченнях відхиляється від норми: ці слова в цьому контексті використовуються стосовно жінок. Таким чином, гендерно-нейтральне значення цього слова не є по суті нейтральним з гендерної точки зору. Але це не означає, що допущена помилка при традиційній класифікації *man* як гендерно-нейтрального слова в реченні 2.

Потрібно не дивлячись на те, що в деяких контекстах *man* може виступати як загальний іменник, феміністки прагнуть усунення гендерної маркованості всіх лексем, у склад яких входить *man*. Таким чином, прихильники використання гендерно-нейтральної мови стверджують, що мовна ясність і рівність будуть забезпечені, якщо слово *man* буде вживатися тільки по відношенню до чоловіків, а *human (s)* і *people* по відношенню до всіх людей. Так само слово *mankind* можна замінити на *humankind* або *humanity*.

В цілому, словам можна легко знайти нейтральну альтернативу в англійській мові, навіть у тих контекстах, в яких вживання гендерно-специфічного іменника здається обов'язковим і традиційним. Так, сценаристи популярної науково-фантастичної франшизи *Star Trek*, створюючи сценарій, адаптований під сучасних глядачів, змогли вигадати нейтральну версію знаменитої фрази *where no man has gone before*, зберігши її початковий ритм. У сучасній адаптації ця фраза звучить *where no one has gone before*.

Феміністки вважають за необхідне винаходити нові слова для опису свого критичного бачення. Феміністські неологізми допомогли жінкам зрозуміти, що певний досвід має не одиничний, а загальний характер [42, с. 156]. Подібні неологізми також служать для опису досвіду з феміністської, а не стереотипної або консервативної точки зору.

Наприклад, з введенням у вживання терміну *sexual harassment* феміністки змогли поскаржитися на небажану поведінку сексуального характеру з боку своїх колег. Визнавши цей тип поведінки як поширений, вони зажадали систематичного вирішення цієї проблеми, а не на індивідуальному рівні.

У феміністському дискурсі термін *abortion*, як правило, замінюється на найбільш нейтральний *termination* з метою згладжування негативних асоціацій, пов'язаних з операцією. Аналогічним чином феміністки, які виступають за право жінки вибирати, зберігати або переривати вагітність, назвали себе прихильниками руху *pro-choice*, оскільки слово *choice* має позитивну конотацію. Так вони акцентують увагу на обмеженості вибору жінки щодо дітонародження.

Зазначимо, що подані вище терміни, імпліцитно і експліцитно, відображають як феміністську критику опису подібного досвіду в минулому, так і більш прогресивний феміністський спосіб аналізу цього досвіду не завоювали популярності. Частково це пов'язано з тим, що вибрані слова здаються маркованими. Наприклад, слово *seminal* використовується для позначення чогось, що має велике наукове значення (*seminal work/discovery/book* тощо). Представники феміністської лінгвістики, враховуючи його походження (від латинського *semen* «насіння»), припустили, що воно передбачає більший внесок у репродукцію з боку чоловіка, ніж жінки, і що наукові досягнення марковані як чоловічі. Зважаючи на такі припущення деякі феміністки запропонували терміни *ovular*, *germinali generative* як альтернативи [31, с. 470]. Ці слова мають явний феміноцентричний характер і є виразом критики слова *seminal*. З цієї причини більшість їх різко засуджує, тому що не поділяє подібні погляди.

Крім введення подібних описаних вище перейменувань і неологізмів феміністський рух сприяв появі в мові термінів, які описують різні види дискримінації: *lookism*, *sizeism*, *fattism*, *agism*, *weightism* тощо. Багато феміністок вважають, що сексуальна об'єктивація – це ключовий елемент,

якщо навіть не причина, нерівності між чоловіками та жінками [56]. Зокрема стурбованістю цією проблемою і бажанням перешкоджати стандартизації всіх жінок викликана поява таких евфемізмів, як *aesthetically challenged*, *visually challenged*, *vertically challenged*, *horizontally challenged*, *mentally challenged* тощо.

На окрему увагу заслуговує такий феміністський неологізм, як *herstory*. Це слово утворене шляхом навмисного лінгвістичного порушення. Вперше неологізм був згаданий у книзі Мері Дейлі “Gynecology”. Це іронічне переписування слова *history* було покликане продемонструвати той факт, що жінки здебільшого виключені з історії.

Найчастіше це слово критикують ті, хто вважає, що його утворили іншим шляхом. Вони припускають, що на семантичній підставі була проведена морфологічна межа в слові *history*, що поділяє його на *his+story*. Однак етимологія слова *history* ніяк не пов’язана з присвійним займенником.

History походить від давньогрецького слова *ἱστορία (historia)*, яке означало «знання, одержуване шляхом дослідження». Не можна заперечувати, що слово послужило ще одним приводом для критики традиційної історичної науки, яка, слідуючи феміністській логіці, написана як *his+story*, тобто з чоловічого погляду. Але *herstory* вживалося як каламбур, що підкреслює жіночий внесок у розвиток суспільства, а не як альтернативна форма історії. І тим, хто критикує це слово за некоректність утворення, просто не вистачає почуття гумору та далекоглядності.

Американський словник англійської мови Merriam-Webster дає неологізму таке визначення: *Herstory* – історія, переглянута та представлена з феміністичної точки зору або приділяє особливу увагу досвіду жінок [47]. У межах фемінізму існує окремий рух *The herstory movement*. Він поширений переважно серед феміноцентричної преси. Яскравим прикладом є засноване в Лондоні в 1973 видавництво Virago, яке публікує художні та наукові твори таких знаменитих авторів-жінок, як Дженет Фрейм і Сарі Дюнан.

У 2017 році була запущена кампанія *The HerStory Campaign*, яка охопила 26 країн і надає дівчатам та жінкам усіляку підтримку: психологічні тренінги, надання навчальної літератури, курси з ліквідації безграмотності тощо. У наш час слово використовується як гасло до плакатів на мітингах і демонстраціях на захист жінок (*History is herstory too; Make/making herstory*), його можна зустріти в назвах книг (*Herstory: Women Who Changed the World, Deborah Ohrn; Daughters of Eve: www.herstorywriters.org*) та різних рухів та кампаній.

Воно також зустрічається в публіцистичних текстах: *The queens of the House of Light are challenged by their rivals of House of Di'abolique –and the rest is herstory.*

У цілому нині, цей неологізм можна зарахувати прояву радикального фемінізму, проте, не можна заперечувати, що слово починає поступово входити у вживання [22, с. 8].

Звернемося до наступного слова *womyn* – графічний неологізм. Слово *womyn* – один із кількох варіантів написання *women*, яким користуються деякі феміністки. Існують й інші варіанти написання, включаючи *womban* або *womon* (однина), *womxn* або *wimmin* (множина). Ті, хто використовують подібні альтернативні варіанти написання, що мають на увазі уникнення афіксів *-man* або *-men*, намагаються висловити жіночу незалежність від патріархатних лінгвістичних норм [9, с. 7].

Дехто вважає, що зміна написання не є доцільною, оскільки видозмінені версії слова офіційно не входять до словникового складу англійської мови. Проте феміністки, які використовують ці лексеми, стверджують, що у словники постійно додаються нові слова [18, с. 134].

Організація *Womyn Creating Consciousness Collectively*, створена на базі університету штату Мічиган, заявляє, що завдяки використанню цього слова вона символічно показує, що організації не потрібні чоловіки для того, щоб вона стала повноцінною структурою. На сайті організації написано: *We, as womyn, are not a sub- category of men.<...>We are womyn and only we have the right to define our relationships with ourselves, society, with other womyn and men.*

Безумовно, утворення таких варіантів, як *wotun*, *wimmin*, *wotxn* [50] та інших слів символізує прогрес феміністської думки, оскільки вони були створені головним чином із метою критики мови. Однак багато феміністок (найчастіше прихильниці радикального фемінізму) сприймають їх з повною серйозністю і користуються ними, тому цілком можливо, що колись один з варіантів офіційно увійде в словник англійської мови, якщо слова залишаться у вживанні.

Отже, феміністський рух робить великий внесок у реформування мови в цілому. Винахід феміністками нових слів і перейменування понять у конкретних випадках мають важливе значення. Деякі з неологізмів виходять за межі феміністського дискурсу і стають загальноновживаними, тоді як радикальні пропозиції не знаходять відгуку серед широкого загалу.

Висновки до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи нами було визначено основні способи утворення та функціонування фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.

Категорія роду іменників в англійській мові – прихована категорія, що виявляється лише під час використання особистих займенників третьої особи однини в якості анафоричного відсилання. Рід у англійській мові є семантично мотивованим і означає приналежність особи або тварини, що позначається, до чоловічої або жіночої біологічної статі.

Одухотворені іменники англійської можна розділити на три групи в залежності від їх сумісності з чоловічим, жіночим або середнім родом – моногендерні, бігендерні та тригендерні. Більшість агентивних іменників відносяться до бігендерних, тобто сумісні з чоловічим та жіночим родом. Їх використання переважає в мові більшості носіїв у зв'язку з прагненням сучасної англійської до дотримання гендерної нейтральності. Суфіксальне та

аналітичне утворення антрополексем жіночого роду не поширене, проте можна виділити кілька найбільш продуктивних моделей.

Рекомендації щодо коректного та недискримінаційного використання англійської мови включають уникнення використання лексеми *man* і займенника *he* для нейтрального позначення особи, а також морфологічних та лексичних засобів відображення гендерної бінарності в професійних найменуваннях.

Отже, феміністський рух робить великий внесок у реформування мови в цілому. Винахід феміністками нових слів і перейменування понять у конкретних випадках мають важливе значення. Деякі з неологізмів виходять за межі феміністського дискурсу і стають загальноживаними, тоді як радикальні пропозиції не знаходять відгуку серед широкого загалу. Однак багато феміністок (найчастіше прихильниці радикального фемінізму) сприймають їх з повною серйозністю і користуються ними, тому цілком можливо, що колись один з варіантів офіційної увійде в словник англійської мови, якщо слова залишаться у вживанні.

РОЗДІЛ 3

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФЕМІНІТИВІВ-НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

3.1 Особливості використання фемінітивів-неологізмів у мові ЗМІ

Гендерна характеристика національного масово-комунікаційного простору є мало представленою у дослідному дискурсі соціальних комунікацій. Без сумніву, таке становище є тимчасовим і багато в чому визначається об'єктивними факторами, передусім відносною «молодістю» гендерних досліджень як міждисциплінарного наукового напрямку в соціальних комунікаціях.

Крім того, в сучасному суспільстві, і в медіа-середовищі, зокрема, існує слабе розуміння того, що гендерні проблеми існують, і що якщо жінок як експерток чи героїнь у рази менше, така об'єктивна реальність. Однак такий підхід свідчить про низьку гендерну чутливість, яка, за існуючими визначеннями, є усвідомленням того, що проблеми дискримінації в сучасному суспільстві не вирішені повністю, розуміння того, що вимоги, які соціум пред'являє до чоловіків і жінок, різняться, і що такі нав'язані обмеження не йдуть на користь ні жінкам, ні чоловікам, ні суспільству загалом.

Гендерний баланс у медіа – це рівна поданість статей у журналістських матеріалах на рівні героїв/героїнь та експертів/експерток. За даними Проекту глобального моніторингу ЗМІ (GMMP) [44], жінки та їх проблеми мало представлені в засобах масової інформації, і з розвитком цифрових платформ їх репрезентація в індустрії новин не покращилася.

Проект Global Media Monitoring Project (GMMP) є найбільшим міжнародним дослідженням гендерних проблем у засобах масової інформації. Це також правозахисна організація, яка прагне змінити рівень репрезентації жінок у медіа. Починаючи з 1995 року, один раз на п'ять років цей проект

систематизує та аналізує інформацію про гендерні показники, такі як: представленість жінок, гендерна упередженість та стереотипи.

У доповіді сказано, що прогрес у досягненні гендерної рівності в новинах практично зупинився: жінки становлять лише 24% від числа осіб, про яких чули, читали або бачили в газетах, телевізійних та радіопередачах.

Відносна невидимість жінок у традиційних засобах масової інформації перейшла на цифрові платформи висвітлення новин: жінки становлять лише 26% людей у новинних інтернет-новинах та твітах ЗМІ. Жінки повідомляють в Інтернеті на 5% більше історій, ніж у традиційних засобах масової інформації разом узятих: 42% онлайн новин представлені жінками. Гендерні відмінності у виборі джерел інформації журналістами-жінками та чоловіками стають більш помітними в онлайн-новинах: жінки становлять 33% джерел у матеріалах жінок-репортерів онлайн-новин порівняно з 23% у матеріалах чоловіків. Лише 4% твітів у ЗМІ відкрито заявляють та обговорюють гендерні стереотипи, що точно відповідає загальному відсотку друкованих, радіо- та телевізійних матеріалів, пов'язаних з такими стереотипами.

Той факт, що моделі недостатньої репрезентації, спотворення та невидимості жінок, як і раніше, присутні у світі цифрових новин, показує, що проблема глибоко вкоренилася в основній системі засобів масової інформації незалежно від платформи, через яку передаються новини.

Розглянемо особливості функціонування фемінітивів-неологізмів у ЗМІ.

Вживання фемінітивів в англійських статтях не дуже поширене. Наприклад, слово *businesswoman* зустрічається набагато менше, ніж маскулінатив *businessman*. Це свідчить про те, що зміст новинних матеріалів більше стосується чоловіків, а представленість жінок у медіа нижча. У той самий час фемінітиви використовуються для уточнення статі, а у інших випадках використовується гендерно-нейтральна форма [53, с. 188] *business person* чи *business executive*. Крім того, зустрічається жіноча форма, якщо у статті йдеться про жіночу залученість до бізнесу, з акцентом на феміністські

ідеї: *they've positioned themselves as curators, designers, businesswomen, directors and all-round entertainers, claims to be a self-made businesswoman.*

Слово *heroine* можна зустріти у статтях досить часто, тому що ця лексема часто вживається при описі фільмів, книг, театральних вистав та інших творів мистецтва: *English literature's most tragic heroines, story of feminist heroine, hotel-haunting new heroine.* Крім того, по відношенню до культурних артефактів використовується поєднання *hero and heroine: heroes and heroines are leading from such hearts of light.* Крім того, фемінітив *heroine* можна зустріти у статтях, присвячених військовим діям та іншим історичним подіям: *She still has a chance to be a national heroine, She did not become a heroine for English Canada.*

Зазначимо, що фемінітив *administratrix* не зустрічалося нами у англомовних виданнях, натомість використовується слово *administrator*. Причому ця лексема зустрічається як для позначення жінок, так і чоловіків. А також слово *administrator* вживається по відношенню до невизначеної групи або для позначення займаної посади: *administrators at a New York middle school are begging students...*

Фемінітив *policewoman* зустрічається в інтернет-виданнях для уточнення, що у статті йдеться саме про жінку-поліцейську: *murdering policewoman, more policewomen have tattoos than male officers,* але частіше використовується гендерно-нейтральна форма *police officer*. Також слово *policewoman* вживається в поєднанні *policemen and policewomen* для позначення змішаної групи поліцейських: *...is planning to use 10,000 policemen and policewomen to help in the fight.*

Фемінітив *manageress* все ще можна зустріти у статтях британських медіа, але американські інтернет-видання не вживають цей фемінітиву. В останні роки було виявлено різкий спад у використанні слова *manageress* [29, с. 34]. Найчастіше ця форма вживається по відношенню до жінок керівників у стереотипно жіночих сферах: *hostel manageress, manageress for a chocolatier company.*

Не так часто, в порівнянні з чоловічою формою, зустрічається фемінітив *lady-doctor*: *One of the physicians, a lady doctor, is now a midwife*. Також це слово часто використовується разом зі стереотипно жіночими визначеннями: *a lovely lady doctor asked, witty and authoritative lady-doctor*. Крім того, лексема *lady-doctor* часто вживається у статтях, присвячених фемінізму, феміністській мові та сучасним лінгвістичним нормам: *We don't call a lady doctor a doctress, lady doctor, male nurse and similar obsolete terms*.

Лексичні одиниці з аналітичним елементом можуть бути використані у випадках, коли в тексті згадуються учасники академічного процесу, які відрізняються за своїми гендерними характеристиками або під час пошуку специфічного звернення. Наведемо приклади:

Woman professor gets in fistfight after male colleague tries to film her [65].

How to address a 40-year-old lady professor [63]?

У наступному прикладі стаття референта підкреслюється заради того, щоб позначити іронічну суперечність між тим, що дослідниця є жінкою, та результатами її дослідження, що підтверджують поширений стереотип про некомпетентність жінок за кермом:

Research by woman scientist suggests men really are better at parking than women [61].

У наступному прикладі можна спостерігати очевидно негативну емоційну оцінку – *crazy*:

This example can be transferred onto things like that crazy woman lecturer (well, former lecturer, she got fired for this) who threatened that journalism student at a protest and then called for “muscle” [61].

У наступному прикладі дається позитивна оцінка професійної компетенції референта.

In this scenario, Professor Plum is a badass lady lecturer of engineering with a tenure-track position [63].

У прикладі присутній елемент мовної гри при суфіксальному утворенні слова *scholaress* за аналогією з *gentlewoman*.

If you made it this far, you are a gentleman/gentlewoman and a scholar/scholaress [63].

Один з найбільш очевидних випадків використання маркованої одиниці з аналітичним елементом є ситуація, коли референт є першою жінкою, яка займає певну академічну посаду, як у наступних прикладах:

Indian Army Major General Madhuri Kanitkar, who yesterday became the first woman Dean of the Armed Forces Medical College, cycles around the campus to get to know her students better [63].

One of the first woman scholars in Jewish studies dies at 91 [65].

Крім того, представимо приклади, де марковані лексеми не містять додаткових значень, крім приналежності особи до жіночої статі:

Scathach was an instructress in martial arts, even something called "shadow arts" from the Isle of Skye in Scotland [61].

For the record, the researcheress divides the reality on two worlds, physical and non-physical. For the purpose of her research, that's fine [63].

But now comes Deaness Kathleen Deignan [61].

У наступних прикладах маркована лексема функціонує в металінгвістичному контексті, щоб підкреслити некоректність і надмірність вказівки на жіночу стать референта. Так, у прикладі слово вжито у ряді аналогічних фемінітивів для створення комічного ефекту:

Here is one of the century's greatest authors (not authoresses; if she's an authoress then I'm a professoress or a doctorella)...[63].

У наступному прикладі маргінальний статус слова *doctress* проявляється в порівнянні з «прийнятним» фемінітивом *actress*:

We have actors and actress' but not doctors and doctress' [65].

Маркована лексема *professors* використовується у прикладі нижче для створення комічного ефекту, за рахунок словотвірної моделі, яку адресант розглядає як чужорідну для англійської:

When you are talking to a female professor of yours you can use this for comic relief. it is joke on using the word professor to call both female and male humans ;)

by specifying using “ess”. As if there's a female version of professor like there is in latin languages. Professor Linda: can I help you? Charlie Student: oh hi, professoress, or are you a doctor-ess already? did you ever get you're phd?[61].

Аналізуючи новини “ABC News”, нами були виявлені статті, в яких використовувалася словоформа *female senator*. Наведемо приклади:

Meet Kyrsten Sinema, the Democrat who was just elected Arizona's first female senator [58].

Amy Klobuchar: Everything you need to know about the 2020 presidential candidate [58].

Як можна помітити, перша стаття починається зі згадки словоформи в заголовку, в заголовку другої статті вона відсутня. Переглянувши першу статтю, нами було виявлено одну згадку словоформи *female senator* у самому заголовку, відповідно, і дві згадки форми *senator* при зверненні до жінки:

..office did not return requests for comment about nomination or whether the senator still supports charter schools....[58].

У другій аналізованій статті словоформа *female senator* зустрічається один раз:

Klobuchar is the senior U.S. female senator from Minnesota [58].

Словоформа *senator* при зверненні до жінки зустрілася нам три рази:

The Medill News Service ranked her as the senator who sponsored or co-sponsored the most bills that were enacted into law [58].

Контекст обох статей – суспільно-політичний. Причиною заміни однієї словоформи на іншу можна пояснити бажанням уникнути повторень у тексті, так як англійська мова стає все більш нейтральною, у справах, що стосуються професій людей, стає ясно, що журналісти, які працюють в офіційних новинних джерелах, намагаються уникати підкреслення біологічної статі людей у своїх статтях.

Розглянемо статті, в яких використовувалася словоформа *female firefighter*. Заголовок першої статті з сайту звучить так:

Female firefighters prove they exist to little girl [59].

У самому заголовку ми можемо бачити аналізовану словоформу, у самій статті вона зустрічається декілька разів:

The message by Esme's mum just goes to highlight the stereotypes that still exist around women being firefighters despite 47 WMFS having female firefighters for the past 30 years [59].

Представимо наступний приклад вживання словоформи *female firefighter*:

Female firefighter claims she was fired for posting racy workout photos to Instagram [62].

У статті словоформа вживається один раз:

A female firefighter in Montana is suing her former department for allegedly firing her over photos posted on her Instagram account [62].

Зауважимо, що випадків вживання словоформи *firefighter* у зверненні до дівчини було знайдено чотири:

The former firefighter said a supervisor gave her permission to do a photoshoot for the T-shirt at the department during her time off [62].

На сторінці новинного каналу нами було знайдено твіт:

Mobile's first female firefighter receives surprise drive-by retirement celebration [58] з посиланням на статтю на їхньому офіційному сайті, заголовок якої відповідає тому, що написано у пості. Крім заголовка, у статті було знайдено одне використання словоформи *female firefighter*:

Tacon was Mobile's first female firefighter, the first woman in the department to reach the rank of fire service captain, and remains the department's only female district fire chief [58], а також вживання словоформи *firefighter* щодо жінки:

But more than being a firefighter, she's a phenomenal individual [58].

Це можна пояснити бажанням автора скоротити повторення словоформи *female firefighter*.

В онлайн-словнику Merriam-Webster дається таке визначення до слова *authoress*: *Definition of authoress - somewhat oldfashioned: woman or girl who is an author [47]*, що означає жінка автор.

Наведемо найбільш показові приклади з новинних газет.

Аналізуючи перше джерело, нами було знайдено приклади використання слівформ *female author* та *authoress*. У першій статті у заголовку:

Male and female writers' media coverage reveals marked bias [64] згадки одиниці *female author* виявлено не було, лише *female writers*. Однак у самій статті слівформа *female author* згадується:

Coleman, one of 27 female authors interviewed for the report on her experience of being published....[64].

Важливо зазначити, що у статті присутні такі одиниці, як: *female writers* та *female poet*, що можна помітити в заголовку статті. Також було відзначено, що у цій статті при зверненні до жінки рази було використано одиницю *author*:

Actor turned bestselling Author Carol Drinkwater said she was "always" asked her age when being interviewed [64].

У наступному джерелі нами було знайдено статті, в яких використовується слівформа *female author* та *woman author*.

У аналізованій статті нам зустрілася одиниця *female author*:

But it seems rare, especially given the recent boom of "chick lit," that a female author attempts to write from a male point of view [66].

Варто зазначити, що автор цієї статті порівнює дві точки зору: чоловічу та жіночу, і, щоб показати цю різницю, він використовує такі одиниці, як *male author* та *female author*.

В онлайн-словнику Merriam-Webster дається таке визначення слова *headmistress*: *Definition of headmistress: a woman heading the staff of a private school* [47], що означає директор приватної школи.

Звернемося до аналізу прикладів.

У газеті нами була знайдена стаття, зі згадкою одиниці *headmistress*, заголовок якої звучить так:

Notre Dame Prep's Sister Patricia McCarron marks year of anniversaries [60].

Як бачимо, у самому заголовку словоформа відсутня, однак у статті вона вживається багато разів:

Now McCarron is in the midst of celebrating three anniversaries – 10 years as Notre Dame Prep's ninth headmistress ... [60].

Звернемося до розгляду наступної статті з використанням словоформи *headmistress*, заголовок якої має такий вигляд:

First-look picture of Suranne Jones revealed [66].

У заголовку аналізована одиниця не згадується, однак у статті вона використовується:

Jones, 39, is pictured as “snobbish” Miss Pinkerton, headmistress an academy for “young ladies” [66].

У статті відсутні негативні та позитивні конотації при вживанні аналізованої словоформи. Контекст статті відноситься до кіноіндустрії.

На офіційній сторінці журналіста Simon Singh у Twitter нами було знайдено твіт:

Ann Mitchell worked in Hut 6. She was one of only 5 women starting maths na Oxford University in 1940 [64] з посиланням на статтю на сайті “The Guardian”. У самому твіті журналіста одиниця відсутня, однак у прикріпленій статті нами було знайдено згадку про цю одиницю:

My headmistress firmly told my parents that mathematics was not a ladylike subject, she once said [64].

Таким чином, нами були проаналізовані особливості функціонування фемінітивів-неологізмів у англомовних ЗМІ та було визначено, що в англомовних ЗМІ більш поширеним є використання гендерно-нейтральних маскулінних лексем.

3.2 Аналіз лінгвістичних особливостей фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові

У європейських мовах жінка частіше відіграє роль суб'єкта, а не об'єкта, тобто її репрезентація відбувається або за допомогою термінів, що позначають чоловіка або через її ставлення до чоловіка [29, с. 45]. Англійська мова не є винятком. Як і у більшості інших мов світу, домінуюче становище у ній займає чоловік.

В англійській мові другорядна роль жінки проявляється у правилі “generic masculine”, виходячи з якого, лексеми *man* і *he* служать не тільки для мовного позначення чоловіків, але і для генералізації, тобто узагальнення людей незалежно від статі: *mankind, manpower, man-made, best man for the job, a doctor treats his patients*.

Це є об'єктом критики прихильників гендерно-нейтральної – тобто вільної від сексистських рамок – мови. Конструктивність критики підтверджується дослідженнями вчених. Так, функцію генералізації спростували Д. Міллер і Д. Сміт: *for man, he is no different from the rest. His back aches, he ruptures easily, his women have difficulties in childbirth* [48, с. 15]. Інший приклад мовної нерівності в англійській навели американські лінгвісти В. Фромкін, Р. Родман і Н. Хайамс: *If a woman is swept off a ship into the water, the cry is «Man overboard». If she is killed by a hit-and-run driver, the charge is manslaughter. If she is injured on the job, the coverage is workmen's compensation. But if she arrives at the threshold marked Men Only, she knows the admonition is not intended to bar animals or plants or inanimate objects. It is meant for her* [34, с. 447].

Крім того, більшість англійських прислів'їв або дискредитує використання мови жінками, або представляє переважно чоловічу перспективу, відображаючи андроцентризм мовної картини світу: *«A woman's tongue wags like a lamb's tail», «A man can do no more than he can», «An honest man is the noblest work of God»* [66; 60].

Англійська дослідниця феміністської лінгвістики Д. Кемерон також наводить приклад лексеми, що позначають дії сексуального характеру. Вони в англійській мові майже без винятків відбивають акт, який чоловік здійснює

над жінкою: *fuck, screw, penetrate, lay* та інших [29]. Відсутність жіночої перспективи оголює чоловічу упередженість мови, на підсвідомому рівні наділяючи їх більшими правами. У цьому полягає головна проблема андроцентричної мови. Проте для того, щоб викоренити мовний сексизм, необхідно визначити, які засоби мови сприяють її андроцентричності.

Для успішного проведення феміністської лінгвістичної реформи, якою є ліквідація сексистських патернів у мові, необхідно визначити способи гендерної репрезентації в англійській мові [53, с. 76]:

- використання окремої лексичної одиниці, що відображає гендер (*father, mother, boy, girl, son, daughter*);
- використання формантів *man/woman, male/female, boy/girl*;
- використання гендерно-маркованих суфіксів *-ette, -ess, -ine, -trix* та складних лексем з основою *she-/he-*;
- звернення *Mr./Mrs./Miss/Ms.*

Найважливішою проблемою просування та реалізації гендерно-нейтральної мови є неготовність консервативного суспільства прийняти її. Лінгвісти С. Ерліх і Р. Кінг констатують, що з тієї причини, що значення лексем здебільшого продиктовані ставленням і цінностями культури, що переважає в суспільстві, терміни, спочатку покликані бути несексистськими або нейтральними, можуть втратити свою нейтральність при вживанні сексистським суспільством [32, с. 152]. Таким чином, якщо лінгвістична реформа походить від статусного мовного шару суспільства, шанс на її успіх набагато вищий; якщо ж такий шар не є ініціатором реформи, що спостерігається у випадку з фемінітивами, які в основному використовуються соціально-активними жінками з прогресивною соціальною позицією, бажані нововведення будуть стигматизовані.

Нерідко така ж свідомо неправильна інтерпретація відбувалася з такими гендерно-нейтральними лексемами: *chairperson, spokesperson* тощо. Їх використовували задля позначення особистості будь-якої статі, а і для назви

жінки, тоді як для чоловічих референтів використовувався маскулятив. Наведемо приклади. У цьому списку всі професори-чоловіки мають титул *chairman*, а професори-жінки – *chairperson*: *Margarette P. Eby, Chairperson of Humanities at U. of Michigan at Dearborn.... David W. Hamilton, Assoc. Professor of Anatomy at Harvard, to Chairman of Anatomy at U. of Minnesota. Eileen T. Handelman. Chairperson of Science at Simon's Rock Early College* [59].

Неможливість гендерно-справедливих реформ мови пояснюється їх противниками тим, що мова, на їх думку, є чимось незмінним, а не гнучкою системою, схильною до змін, заснованих на соціальних та історичних чинниках. Подібний погляд на мову можна вважати підставою для припущення, що, будучи неготовими до переходу на гендерно-інклюзивну мову, такі люди все ще не готові вважати жінку повноправним членом суспільства, вважати її рівною чоловікові. Проте важливо відзначити, що у розвинених країнах спостерігається поступова, але стабільна тенденція до викорінення таких поглядів.

Незважаючи на велику кількість людей, які відкидають мову, яка надає рівну репрезентацію всім її носіям, поява у XXI ст. так званої « нової етики » – певної соціальної концепції, яка приймається і реалізується в багатьох розвинених країнах і включає кілька активістських рухів, у тому числі фемінізм, – посприяла позитивним для гендерно-інклюзивної мови перетворенням. Якщо брати за основу дослідження два найважливіші центри англосфери, Великобританію та Сполучені Штати Америки, то можна побачити, що в обох країнах спостерігається приблизно однакова динаміка щодо фемінітивів та гендерно-нейтральних лексичних одиниць. Вона полягає в зростаючій кількості правових та медіа-інститутів, які відмовляються від використання сексистських лексем та виразів.

У Сполученому Королівстві до яскравих прикладів організацій, що спонукають до використання гендерно-нейтральної мови, слід віднести Лондонську школу Економіки та Політичних наук, Національну Службу Охорони Здоров'я, газети *Financial Times*, *The Guardian*, а також багато інших

компаній. Кожна з вищеперелічених організацій має зведення правил, що регулюють і постулюють вживання гендерно-інклюзивної мови. Тим не менш, найважливішою зміною з усіх, що відбулися з популяризацією антисексистської мови, можна вважати закон, прийнятий на дебатах у Палаті лордів у 2013 році. Згідно з вимогами сторони, що перемогла на дебатах, британське законодавство було перетворено так, щоб воно відповідало критеріям гендерно-інклюзивної мови [43].

У США до правових актів подібного масштабу можна зарахувати представлений перед 117 Конгресом на початку 2021 року кодекс поведінки, який не несе обов'язкового характеру, але спонукає до використання в офіційних документах гендерно-нейтральної мови. Крім того, результатом цього кодексу було перейменування деяких офіційних термінів: замість Office of the Whistleblower Ombudsman буде використовуватися Office of the Whistleblower Ombuds. Що стосується неправового поля, у Сполучених Штатах Америки, як і у Великій Британії, існує безліч організацій, які припинили використання андроцентричної мови. До таких можна віднести статусні газети, включаючи The New York Times і Forbes, комп'ютерну корпорацію IBM, а також всі статусні університети. Щодо останніх те саме можна сказати і про Велику Британію.

І все ж незважаючи на те, що населення розвинених країн, у перших рядах яких знаходяться і США, і Сполучене Королівство, здебільшого налаштоване ліберально, у цих державах все ще не було прийнято глобальних законів, що наполягають на використанні нейтралізації чи специфікації гендеру.

У 2018 р. Радою Європи було прийнято Стратегію з тендерної рівності на 2018-2023 роки [37]. У Стратегії представлені політичні цілі та дії, спрямовані на досягнення значного прогресу до 2025 р. у напрямку створення Європи як території, де переважає рівність за ознакою статі. Мета Стратегії – Союз, в якому жінки і чоловіки, дівчатка і хлопчики, у всій їхній різноманітності, можуть вільно дотримуватися обраного ними життєвого

шляху, мати рівні можливості для процвітання і можуть однаково брати участь у житті європейського суспільства та керувати ним. Як один із перших результатів Стратегії Рада Європи вказує на обов'язкові заходи щодо забезпечення прозорості оплати праці жінок і чоловіків до 2020-2021 років. У Звіті за 2020 р. щодо заходів на національному рівні, що сприяють досягненню цілей Стратегії, зазначається, що у багатьох країнах ведеться активна політика щодо викорінення дискримінації між статями, також широко оглядаються законодавчі зміни відповідно до Конвенції 2011 року [27].

Ключовими цілями є:

- припинення насильства за ознакою статі;
- боротьба із гендерними стереотипами;
- усунення гендерного розриву ринку праці;
- забезпечення рівної участі у різних секторах економіки;
- усунення гендерного розриву в оплаті праці та пенсіях;
- усунення гендерного розриву у догляді;
- досягнення гендерного балансу у процесі прийняття рішень та у політиці.

Хоча Стратегія зосереджена на діях у рамках ЄС, вона узгоджується із зовнішньою політикою ЄС у сфері гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок.

Звернувшись до онлайн-версій американських і британських газет і журналів представимо приклади використання фемінітивів.

1. Афіксальний спосіб утворення фемінітивів:

- Американські видання: *-ess: actress, countess, hostess, heiress, princess, empress, waitress; -e: debutante; -stress: songstress;*
- Британські видання: *-ess: hostess, actress, princess, priestess, duchess; -trix: dominatrix; -ette: suffragette.*

2. Гендерно-маркований спосіб, який полягає у заміні іменника чоловічого роду відповідним іменником жіночого роду:

Американські видання: *spokeswoman, councilwoman, congresswoman, washerwoman, superwoman, godmother, granddaughter, grandmother;*

Британські видання: *headmistress, godmother, scotswoman, spokeswoman, her majesty.*

3. Гендерно-маркований спосіб, який полягає в додаванні до гендерно-нейтральних лексичних одиниць елементів, що вказують на жіночий рід:

Американські видання: *girlfriend, woman in power, imperial woman, woman of color, "mean girl", female officer;*

Британські видання: *girlfriend, bosswoman.*

Крім того, нерідко вживаються лексеми, які спочатку несуть у собі граматичну категорію жіночого роду:

Американські видання: *woman, lady, geisha, aunt, maid, wife, girl, queen, sister, daughter, prostitute, mother;*

Британські видання: *housewife, tomboy, queen, lady, dame, madam.*

Ні в американських, ні в британських газетах немає певного способу утворення фемінітивів, який виділявся б своєю частотою. Це можна пов'язати з низькою продуктивністю всіх трьох методів, з якої випливає, що часто використовуються в статтях тільки лексеми, що закріпилися в мові, які рівномірно розподілені за способами формування.

Аналіз періодичних статей показав, що і в США, і в Сполученому Королівстві кращим варіантом звернення до жінки є використання саме гендерно-нейтральної лексеми, особливо в тих випадках, коли немає можливості для вживання усталеного в мові фемінітиву.

Американські видання: *actor замість actress, person замість woman, author замість authoress, reporter замість reportress, mayor замість majors, singer замість songstress, host замість hostess, governor замість governess, human замість woman, pilot замість pilotess, business owner замість businesswoman, superhuman замість superwoman, pregnant people замість pregnant women, police officer замість policewoman, manager замість*

manageress, head замість *headmistress, mentor* замість *mentoress, spokesperson* замість *spokeswoman, chair* замість *chairwoman*.

Можна помітити, що, як правило, гендерно-нейтральні лексеми використовуються замість фемінітивів у тих випадках, коли гендерно-специфічний варіант ще не закріпився у розмовній мові. До прикладів таких фемінітивів, замість яких були використані нейтральні лексеми, можна віднести: *authoress, majors, hostess, pilotess, policewoman, manageress, songstress, headmistress, mentoress, chairwoman*.

Не меншої уваги варті такі приклади, як: *actor, human, person/human, business owner, spokesperson*. У цих лексем є усталені фемінітиви і вживання натомість гендерно-нейтрального варіанта бачиться контрпродуктивним стосовно мети феміністичного руху. Особливо вибивається із загальної канви синтагма *pregnant people*. Важко знайти обґрунтування такої нейтралізації гендеру.

Іншим приводом для застосування гендерно-нейтральної лексеми замість фемінітиву є відхилення чи зміна його значення. Так, лексичні одиниці *reportress* і *governess* в силу історичного розвитку не є стилістично-нейтральним фемінітивом для лексем *reporter* і *governor*. У першому випадку описується жінка-репортер, яка виконує свою роботу погано, у другому – фемінітив взагалі змінив значення з «жінка, яка бере участь у політиці» на «жінка, яка стежить за дітьми в чиемусь домашньому господарстві та займається їх навчанням».

Проте порівняно невелика кількість випадків, коли фемінітив, що закріпився в мові, не вважається, як це часто буває, чимось стороннім, замінюється гендерно-нейтральною лексемою, показує, що в американській пресі вважають за краще специфікувати гендер жінки тоді, коли це звучить органічно.

Британські видання: *governor* замість *governess, council* замість *councilwoman, dancer* замість *danseuse, mentor* замість *mentoress, author* замість *authoress, head teacher* замість *headmistress, host* замість *hostess,*

singer замість *songstress*, *chairperson* замість *chairwoman*, *actor* замість *actress*, *offic heroine*, *person of colour* замість *woman of colour*.

Як і в американських, у газетах і журналах Сполученого Королівства є приклади нейтралізації гендеру в тих випадках, коли фемінітив не набув загальноживаного статусу. До таких можна віднести використання лексем *council*, *mentor*, *author*, *head teacher*, *singer*, *chairperson*, *officer*, замість їх гендерно-специфічних альтернатив. У той же час присутнє ігнорування усталеної мови фемінітивів: *actress*, *heroine*, *woman of colour*.

Повторюється ситуація і з тими фемінітивами, які змінюють своє значення порівняно з нейтральною лексемою. Так, наприклад *governor* - *governess* додається використання гендерно-нейтральної лексичної одиниці *dancer* замість фемінітиву *danseuse*, оскільки останній має спеціалізоване значення танцівниці балету.

Крім застосування гендерно-нейтральних лексем, необхідно звернути увагу на використання займенників при зверненні до жінки. Результати дослідження показують, що при зверненні до жінки як єдиного об'єкта статті у всіх американських та британських публікаціях, крім однієї, використовувався займенник *she*. Лише в одній статті з журналу *Vogue*, присвяченій співачці Halsey, був використаний займенник *they*. Це можна пов'язати із самовизначенням співачки, адже у соціальних мережах у неї указаний цей займенник.

Отже, найчастіше в газетах і журналах вдаються до використання мовної гендерної специфікації щодо жінок тоді, коли йдеться про професійну приналежність або рід діяльності жінки-героїні статті. Це можна пояснити тим, що однією з першочергових цілей феміністського руху було набуття повного спектру прав для жінок у професійній сфері. Результатом такої боротьби стала поява безлічі лексичних одиниць, що використовуються для вказівки на жінку як представника певної професії.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерської роботи нами були проаналізовані лінгвістичні особливості фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.

Зауважимо, що ні в американських, ні в британських газетах немає певного способу утворення фемінітивів, який виділявся б своєю частотою. Це можна пов'язати з низькою продуктивністю всіх трьох методів (афіксального способу утворення фемінітивів, гендерно-маркований спосіб, який полягає у заміні іменника чоловічого роду відповідним іменником жіночого роду, гендерно-маркований спосіб, який полягає в додаванні до гендерно-нейтральних лексичних одиниць елементів, що вказують на жіночий рід), з якої випливає, що часто використовуються в статтях тільки лексеми, що закріпилися в мові, які рівномірно розподілені за способами формування.

Аналіз періодичних статей показав, що і в США, і в Сполученому Королівстві кращим варіантом звернення до жінки є використання саме гендерно-нейтральної лексеми, особливо в тих випадках, коли немає можливості для вживання усталеного в мові фемінітиву.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі нами було теоретично обґрунтовано та проаналізовано функціонування фемінітивів-неологізмів у сучасній англійській мові.

Гендерна лінгвістика вивчає мову та мовленнєву поведінку за допомогою інструментів гендерології. У центрі уваги гендерних досліджень – стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі якості, мовленнєву поведінку індивідів у зв'язку з їх приналежністю до тієї чи іншої статі, репрезентацію категорії статі в мові, наявність гендерної асиметрії тощо.

Гендерні дослідження базуються на принципі міждисциплінарності, який реалізується як на рівні вивчення конкретних проблем, так і на рівні обґрунтування гендерної асиметрії суспільного розвитку загалом. До сьогодні в науці немає єдиного погляду на природу гендеру. Його називають ментальними конструктами або моделями, розробленими з метою чіткішого наукового опису проблем гендеру в мові та розмежування його біологічних і соціокультурних функцій. З іншого боку, гендер розглядається як соціальна конструкція, створена суспільством, у тому числі через мову.

Стать у контексті гендерного конструювання представлена як біологічна категорія. Гендер – це категорія процесу: навчання, «входження» в роль, оволодіння поведінковими діями, що відповідають або не відповідають певному гендерному статусу. Гендер – це концептуальна структура, особлива структура поведінкових моделей і, насамперед, структура домінування та підпорядкування, структура сфер соціального простору – публічної (чоловічої) та приватної (жіночої).

Гендерна специфікація служить для репрезентації жіночої статі в мові за допомогою послідовного та симетричного гендерного маркування. В англійській мові цей процес демонструється лексико-граматичними парами, такими як *he/she*, *actor/actress*, *man/woman* та ін. Саме нейтралізація як лінгвістичний феномен стала основним лінгвістичним засобом гендерної

політичної коректності. Стремління нейтралізувати мову з гендерної точки зору привело до прояву політичного дискурсу. Усні та письмові тексти, створені відповідно до принципів політичної коректності, представляють значну складність для міжмовної передачі.

Фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що стосуються всіх людей незалежно від їхньої статі. Проблема формування фемінітивів у різних мовах є актуальною у зв'язку з характером антропоцентричної парадигми сучасної лінгвістики, в рамках якої значна увага приділяється гендерним факторам розвитку сучасних мов, їх андроцентризму, що обумовлює переважання чоловічого над жіночим в мові.

Англійська мова тяжіє до політкоректності та використання гендерно нейтральних слів, що зумовлено сформованою в англійській мові суспільною ідеологією рівності на основі нівелювання у мовному вираженні гендерної маркованості понять. Ідеологія, що склалася, і моральні норми призвели до того, що вони стали основами формування мовної політики держав.

Категорія роду іменників в англійській мові – прихована категорія, що виявляється лише під час використання особистих займенників третьої особи однини в якості анафоричного відсилання. Рід у англійській мові є семантично мотивованим і означає приналежність особи або тварини, що позначається, до чоловічої або жіночої біологічної статі.

Одухотворені іменники англійської можна розділити на три групи в залежності від їх сумісності з чоловічим, жіночим або середнім родом – моногендерні, бігендерні та тригендерні. Більшість агентивних іменників відносяться до бігендерних, тобто сумісні з чоловічим та жіночим родом. Їх використання переважає в мові більшості носіїв у зв'язку з прагненням сучасної англійської до дотримання гендерної нейтральності. Суфіксальне та аналітичне утворення антрополексем жіночого роду не поширене, проте можна виділити кілька найбільш продуктивних моделей.

Рекомендації щодо коректного та недискримінаційного використання англійської мови включають уникнення використання лексеми *man* і займенника *he* для нейтрального позначення особи, а також морфологічних та лексичних засобів відображення гендерної бінарності в професійних найменуваннях.

Аналіз періодичних статей показав, що і в США, і в Сполученому Королівстві кращим варіантом звернення до жінки є використання саме гендерно-нейтральної лексеми, особливо в тих випадках, коли немає можливості для вживання усталеного в мові фемінітиву.

Я, Втюрина Анастасія Андріївна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Назва» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Архангельська А. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. Мовознавство. 2013. № 6. С. 27-40.
2. Архангельська А. М. Чоловік у слов'янських мовах : [монографія]. Рівне : РІС КСУ, 2007. 448 с.
3. Архангельська А. Новотвори-фемінативи в українській мові нової доби: неологізми, okazіоналізми чи ефемеризми? Неологічні назви осіб у сучасних слов'янських мовах: монографія. Рівне: Оломоуць, 2011. С. 67- 122.
4. Беловольченко Г. Що таке фемінитиви і як їх утворювати. Секція: електрон. наук. фахове вид. URL: <https://section.in.ua/erudition/feminities/>
5. Варикаша М. Гендерний дискурс: семіотичні аспекти. Слово і час. Київ, 2008. № 7. С. 83–89.
6. Вербовська М. П'ять причин вживати фемінитиви. URL: <http://povaha.org.ua/pyat-prychyn-vzhyvaty-feminivityvy/>
7. Гапон Н. Гендер у гуманітарному дискурсі: філософськопсихологічний аналіз. Львів: Літопис, 2002. 310 с.
8. Гінзбург М. Професійні назви як дзеркало гендерної рівності. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. Київ, 2012. С. 7-27.
9. Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості / Український соціум. 2004. № 1 (3). С. 7–13.
10. Дудоладова О. В. Динаміка мовної репрезентації гендера в англійському публіцистичному дискурсі (друга половина ХХ ст. — початок ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2003. 20 с.
11. Емірсуїнова Г. І. Лексикон сучасного фемінізму (на матеріалі англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2003. 19 с.

12. Малюга Н. М. Продукування фемінітивів як спосіб подолання гендерної асиметрії в мові. *Філологічні студії*, 2015. № 12. С. 162–168.
13. Мартинюк А. П. Регулятивна функція гендерно маркованих одиниць мови (на матеріалі сучасного англomовного публіцистичного дискурсу) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2006. 40 с.
14. Марчук Л. М. Лінгвокультурологічний аспект оцінної характеристики фемінітивів у мові ЗМІ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 38, т. 3. С. 118–121.
15. Маслова Ю. П. Гендерний дискурс сучасних друкованих україномовних ЗМІ : автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Луцьк, 2011. 20 с.
16. Мельник Т.М. Гендер як наука та навчальна дисципліна. *Основи теорії гендеру: навч. посіб.* / ред В.П.Агеєва. Київ: К.І.С., 2004. С. 10–30.
17. Миронова Н. Гендер у лінгвістиці. Чоловіча і жіноча мова. *Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / редкол.: В. О. Соболю та ін.* Київ: Знання України, 2004. 521 с.
18. Петрова О. І. Тенденції фемінізації сучасної німецької мови. *Верхньоволзький філологічний вісник*. 2019. №3. С. 134–139.
19. Пода О. Ю. Фемінітиви та маскулінітиви як гендерні маркери журнальних заголовків у контексті гендерної політики західноукраїнських часописів для жінок. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/gn/2008_3/files/GN_03_08_Poda.pdf.
20. Сидоренко Н. Гендерні детермінанти в інформаційній площині України. *Філософсько-антропологічні*. Київ: Стилос, 2001. С. 197–209.
21. Скорик М. М. Українські мас-медіа: гендерний аспект. *Проблеми освіти*. Київ: Науковометодичний центр вищої освіти, 2003. Вип. 36. С. 134–153.

22. Слінчук В. Мовностилістичні засоби творення гендерних образів молоді (за матеріалами друкованих мас-медіа) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.01.08. Київ, 2006. 20 с.
23. Собецька Н.В. Вживання фемінітивів як прояв гендерної культури. *Young Scientist*. № 12.1 (40), 2016. С. 375–378.
24. Ставицька Л. О. Мова і стать Критика. 2003. № 6 С. 29–34.
25. Тараненко О. Принцип андроцентризму в системі мовних координат і сучасний гендерний рух. *Мовознавство*. 2005. № 1. С. 3–25.
26. Чуєшкова О. В. Стратегія фемінізації як основний чинник творення гендернотолерантної мови (на матеріалі інтернет-дискурсу). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69). № 2. Ч. 1. С. 47–52.
27. Activities and measures at the national level contributing to the achievement of the objectives of the Council of Europe Gender Equality Strategy 2018-2023/ URL: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy>
28. Butler J. *Gender trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York : Routledge, 1990. 172 p.
29. Cameron D. *Language and Sexuality*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003.
30. Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>
31. Eckert, P. Think practically and look locally: language and genderas community-based practice. *Annual review of anthropology*. Palo Alto: Annual Reviews, 1992. P. 461-490.
32. Ehrlich S., King R. Gender-based language reform and the social construction of meaning. In Cameron D. (Ed.), *The feminist critique of language: A reader*. (2 ed.), London, Routledge, 1992. P. 152-167.
33. Freedman E. *No turning back: the history of feminism and the future of women*. New York: Ballantine Books, 2003. 464 p.

34. Fromkin V., Rodman R., Hyams N. An Introduction to Language. Harcourt Brace College Publishers, 1974. P. 447-458.
35. Goldhill O. What's it like to be a Mx? URL: <http://www.telegraph.co.uk>.
36. Guidelines on Gender-Neutral Language / directed by Breda Pavlic. Paris : UNESCO, 1999.
37. Harnois C.E. Gender Equality Strategy. URL: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy>
38. Helling er M. Feministische Sprachpolitik und politische Korrektheit - der Diskurs der Verzerrung. Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende. Sprachkultur oder Sprachverfall? / Hrsg. von Karin M. Eichhoff-Cyrus und Rudolf Hoberg. Mannheim, Leipzig, Wien, Zurich, 2000. 214 S.
39. Henley N. Miscommunication, gender and power. Miscommunication and problematic talk / N. Coupland, J. M. Wiemann. Los Angeles: SAGE Publications, 2010. 384 p.
40. Hird M. J. Gender's nature: intersexuality, transsexualism and the «sex»/»gender» binary. Feminist theory. 2000. P. 347–364.
41. Jespersen O. The Woman. The Feminist Critique of Language. Ed. By D. Cameron. London, 1998. P. 225-241.
42. Kramarae Ch. A feminist dictionary . London: Pandora Press, 1985. 587 p.
43. Legislation: Gender-neutral Language. Volume 750: debated on Thursday 12 December 2013. URL: <https://hansard.parliament.uk/lords/2013-12-12/debates/13121276000394/LegislationGender-NeutralLanguage>
44. Macharia S. Who makes the news? Global media monitoring project (GMMP). Toronto: World Association for Christian Communication, 2015. P. 12-34.
45. Mauthner F. Beiträge zu einer Kritik der Sprache. 3. Auflage. Stuttgart: Berlin, 1921. Band 1.

46. Mercier A. A perverse case of the contingent a priori: on the logic of emasculating language (a reply to Dawkins and Dummett). *Philosophical Topics*: Fayetteville: The University of Arkansas Press, 1995. P. 221-259.
47. Merriam-Webster Dictionary. URL: www.merriam-webster.com
48. Miller C., Swift K. *The Handbook of Nonsexist Writing*. Garden City, New York: Doubleday, 1980. P. 15-34.
49. Moulton J. *The myth of a neutral "man"*. *Feminism and philosophy*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2013. 466 p.
50. Neologisms.us. URL: www.neologisms.us/dictionary.html
51. Oxford Dictionaries. URL: <http://oxforddictionaries.com>
52. Pauwels A. Linguistic sexism and feminist linguistic activism. *The handbook of language and gender* / J. Holmes, M. Meyerhoff. New Jersey: John Wiley & Sons, 2009. P. 550-570.
53. Pauwels A. *Women changing language*. London: Longman, 2015. 224 p.
54. Romaine S., *Communicating Gender*. London: Oxford University Press, 1999. P. 292-296.
55. Sapir E. Male and female forms of speech in Yana // *Donum natalicium schrignen* / ed. by St. W. J. Teeuwen. Nijmegen. Utrecht, 1929. P. 79-85.
56. Saul J. *Feminist philosophy of language*. URL: <http://www.plato.ctanford.edu>.
57. Swift K. *The handbook of nonsexist writing: for writers, editors and speakers*. Bloomington: iUniverse, 2011. 196 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

58. ABC News . URL : <https://abcnews.go.com/>
59. BBC News. URL : <https://www.bbc.com/news/>
60. Capital Gazette. URL : <https://www.capitalgazette.com/>
61. Firstpost. URL: <https://www.firstpost.com/>

62. Fox News. URL : <https://www.foxnews.com>
63. Huffpost. URL: <https://www.huffingtonpost.com/>
64. The Guardian. URL : <https://www.theguardian.com>
65. The Telegraph. URL: <https://www.telegraph.co.uk>
66. Vanity Fair. URL : <https://www.vanityfair.com>